

DIALOG

Kresťanský diskusný mesačník

IX. ročník ● 11/2016

O slobode a zodpovednosti (v cirkvi)

O B S A H

Fotoreportáž 4
PIESEŇ KTORÁ PREBÚDZA
P. Trúsik, M. Medňanský

Rozhovor 7
**S OPEROU PRICHÁDZA
ZA ĽUĎMI**
Vítazoslav Kubička

Téma 10
**O SLOBODE
A ZODPOVEDNOSTI
(V CIRKVI)**
O. Prostredník, M. Kocúr,
J. Henžel

Filozofické okienko 20
**NANOETIKA
– VÝZVA DOBY**
Tibor Máhrik

Misia 23?
O SVETLE V OMBE
Lenka Timková

Úvahy z trolejbusu 26
Tomáš Komrska

RELAX 29

**Na margo dní
GLOBALIZÁCIA
NEKULTÚRY** 30
Miroslav Kocúr

11. novembra sa v priestoroch zboru Cirkvi bratskej na Cukrovej v Bratislave uskutočnila Spoločná konferencia obidvoch krajinských (českej a slovenskej) častí Cirkvi bratskej. Podrobnejšie informácie prinesieme v budúcom čísle.
(foto: B. Piatko: Predsedníctvo konferencie)

Pri zborových objednávkach je odporúčaná predajná cena do 2,20 €, (podľa zborových dotácií) **Individuálne objednávky:** cena + poštovné
PRÍVÍTAME VAŠU POMOC, KTORÚ MÔŽETE POSLAŤ NA ÚČET: IBAN: SK761100000002621041859, BIC: TATRSKBX, VS: 2016

Redakčná rada: Štefan Markuš (predseda), Tibor Máhrik, Bohuslav Piatko, Rastislav Šteško,
Šéfredaktor: Bohuslav Piatko, bpiatko@swanmail.sk, **Jazyková úprava:** Rastislav Šteško **Dizajn a grafické spracovanie:** Martin Piatko
Sídlo vydavateľa: Živnostenská 2, 811 06 Bratislava, IČO: 35 757 43 **Adresa redakcie:** Sadová 28, 900 51 Zohor, č. tel.: 0903 474 142,
e-mail: svatava@swanmail.sk, web: www.dialog.cb.sk **Vydavateľ:** Media Svatava, spol. s r.o. **Vyšlo:** 24. 11. 2016 **Tlač:** ARTMED, spol. s r.o.

1. strana obálky: Foto: Jaroslav Beliš

EV: 2670/08 **ISSN:** 1337-6985

JÁN MÁHRÍK
(Kazateľ zakladajúci zbor
CB Za kostolom, Žilina)

O ZMENÁCH

Nelson Mandela, africký štátnik, vraj povedal: „Nič nie je také ako vrátiť sa na miesto, ktoré ostalo nezmenné, aby si videl, akým spôsobom si sa zmenil ty sám.“ Píšuc tieto slová sedím v jedálenskej časti nákupného strediska v severoírskom provinčnom mestečku Balymena. Skupina mužov, s ktorými tu som, išla pozrieť nejaké kníhkupectvo a tak skôr, než začne konferencia, kvôli ktorej tu sme, mám pár chvíľ premýšľať pri pohľade na staré známe miesta. Áno, staré známe miesta. V tomto mestečku sme totiž ako rodina strávili v polovici deväťdesiatych rokov rok svojho života. Vtedy som mal desať, dnes mám tridsať. Ešte pridať päť rokov a mal by som toľko, čo v tom čase môj otec. A tak hľadím a premýšľam. Mandelova myšlienka bola jedna z prvých ktoré mi napadli pri pohľade na svet, v ktorom som sa po čase ocitol. V čom sa zmenilo toto mesto? Zmenilo sa? V niečom áno a v niečom nie. Ešte stále sa tu viem orientovať bez mapy. Mesto má tú istú vôňu a atmosféru. V niečom je to mesto iné, ale v čomsi akoby som sa vrátil v čas. V čom sa zmenili títo ľudia? Čo ich zmenilo? Netuším. Bývajú ešte vôbec na tých istých adresách? Žijú vôbec ešte v tomto meste? Čím žijú? V čom je to pre mňa iné byť tu dnes? Dosť sa však zmenilo aj prostredie, z ktorého som sem priletel.

Slovensko je dnes niekde úplne inde. S odstupom dvadsiatich rokov to vidím veľmi jasno.

Napríklad mnohé veci ma už tak ľahko neohúria. Nielen pre ten vekový rozdiel, ale aj preto, lebo ich už mnohé máme a považujeme za samozrejmé. Teda okrem octovo-solených Walkers. Tie ako si nie a nie do našich končín prísť. No okrem tých Walkers a pár drobností máme takmer všetko. Jazdíme na rovnakých autách, poznáme tie isté filmy a knihy, používame rovnaké kreditky, fandíme tým istým futbalovým klubom či veľmi podobne sa obliekame. Už nie je z diaľky vidieť, že po ulici ide Stredoeurópan. Nehovoriac o tom, že viem, o čom „točia“, keď mi v kaviarni ponúkajú kávu spravenú cez aeropress. Slovensko sa zmenilo. Veľmi. Aspoň v niečom.

A napokon, nemôžem si pri tom všetkom neklásť otázku: „Ako som sa zmenil ja?“ Rozmýšľam, či vôbec má zmysel k tejto otázke čokoľvek písať ďalej. Vtedy som mal desať a dnes mám o dvadsať rokov viac. To vraj za všetko. Je drvivá menšina vecí, v ktorých som sa

nezmenil. Medzi ne určite patrí moje nadšenie z dobrých octovo slaných zemiakových lupienkov. Každopádne, je zaujímavé prechádzať sa tými istými uličkami a pristihnúť sa pri tom, že ma zaujímajú úplne iné detaily mesta. Viac ma zaujíma jeho historické pozadie či politická atmosféra. Chcem navštíviť úplne iné miesta a keby som sa mohol stretnúť so spolužiakmi z miestnej základnej školy, celkom určite by sme viedli iné debaty a inak trávili náš spoločný čas. Prichádzať do tohto mesta po takom čase, hoc len na malý moment, ma konfrontuje s tým, kým som dnes a v akom prostredí žijem. Zároveň ma to núti pozeráť sa na toto mesto s novou perspektívou a chuťou nanovo ho spoznávať.

Je tu ešte jedna vec, nad ktorou premýšľam. Božia nemennosť. Žalmista hovorí: „Ty si však ten istý a tvoje roky sú bez konca.“ Znamená to, že Boh je statický? Asi nie. Boh prináša život a ten je predsa dynamický. Stretnúť sa s nemenným Bohom znamená konfrontovať sa so sebou samým.

Ak sa Boh nemení, čo vypovedá moja skúsenosť s Ním o mojej zmene? Premýšľam nad touto výzvou. Ako z toho vychádzam ja? Aký je výsledok takejto predivnej rovnice, aké má premenné? Mením sa? Idem vpred či stojím na mieste? Som vo chvíľach, keď sa stretnem s Bohom, nanovo fascinovaný Ním samotným? Existujú nejaké nové „miesta“, na ktoré sa chcem pozrieť? Nové veci, ktoré chcem objaviť? Rozhovory, ktoré chcem viesť? Nové úlohy, do ktorých sa chcem pustiť? Sú veci, ktoré sa mi medzičasom stali samozrejmými? Sú veci, na ktoré som medzičasom zabudol? A keď sa s Bohom stretávame ako cirkev, aký je výsledok takej rovnice? Kam sme sa pohli? V čom sme iní a v čom je naše prostredie iné než pred dvadsiatimi rokmi? Alebo u nás zostal čas?

O pár chvíľ začne konferencia. Bude prebiehať v jednom z lokálnych zborov. Už sa na ňu teším. Áno, budú tam skvelí rečníci, vynikajúca kapela a zaujímavý program. No to nie je to, na čo sa teším najviac. Najviac sa teším na to, že uvidím, kde sa nachádza miestna cirkev. Akou sa stala a stáva. Do akej podoby k tomuto dňu vyrástla. Teším sa na to, že v tejto premene vari uvidím záblesk Boha, ktorý sa nemení.

Fotoreportáž: MARTIN MEDŇANSKÝ

PIESEŇ, KTORÁ PREBÚDZA 2016

Koncom októbra sa uskutočnil 3. ročník *Piesne, ktorá prebúdzá*. Poslaním tohto projektu je pripomínať si odkaz života a diela sestier Royových, spájať členov rôznych spevokolov s profesionálnymi hudobníkmi a prebudeneckou piesňou zvestovať evanjelium v rôznych častiach Slovenska.

Na koncerte v staroturianskom evanjelickom kostole sme si pripomenuli 80. výročie úmrtia Kristíny Royovej. Pripomenuli sme si aj Michala Slavku – básnika, publicistu a teológa, ktorý nás pred nedávnym opustil vo veku nedožitých 95 rokov. Celé podujatie od začiatku zastrešuje OZ SLUHA, ktoré v tomto roku oslavuje 10. výročie svojho založenia.

Na koncerte sa zúčastnilo približne sto účinkujúcich spevákov a profesionálnych hudobníkov v rámci komorného útvaru na čele s dirigentom Ewaldom Danelom. V zaplnenom chráme, kde sedeli i potomkovia rodiny Royovcov, odznelo 18 piesní, príhovor miestneho farára Radomíra Vařáka, riaditeľa o. z. SLUHA Petra Feríka a pozdrav primátorky Anny Halinárovej, aj kurátora Múzea sestier Royových Pavla Trúsika.

Premietal sa tiež krátky film o rodine s postihnutým dieťaťom, ktorú združenie SLUHA finančne podporuje z výnosov predaja kávy August Roy. Katarína Medňanská, ktorá patrila k blízkym ľuďom Michala Slavku, prispela k hlbokému umeleckému a duchovnému zážitku prednesom jeho básne *Bez piesne nechod'*.

MEDZI RIADKAMI

PAVOL TRÚSIK

Projektom *Pieseň, ktorá prebúda* si už tretí raz pripomínáme odkaz života a diela sestier Royových. Tento rok je výnimočný, keďže od smrti Kristíny Royovej ubehlo už 80 rokov. Keď hovoríme o živote a diele Kristíny Royovej, môžeme spomenúť jej priekopníctvo vo viacerých oblastiach, vymenúvať jej literárne prvenstvá či rad sociálnych ústavov, ktoré založila.

Je však jej odkaz stále aktuálny?

Svet je bohatší. Dynamická sieť sociálnych ústavov postupne zaceluje každú väčšiu dieru. Vzdelanie je všetkým dostupné. Vďaka moderným prostriedkom sa prístup k umeniu i k duchovnému obsahu stáva prakticky neobmedzeným. Mnohé boje sestier Royových dnes už nemusíme viesť. Stále však zostáva niečo za kulismi obrazov ich životných príbehov; oné podstatné skutočnosti, ktoré v písaných kapitolách ľudských dejín často zostávajú len nevypovedané medzi riadkami. V hľadaní odkazu sestier Royových pre súčasnosť sa teda

musíme vydať o niečo hlbšie do ich i nášho vnútra a poodhaliť aj zákutia dnešnej reality. Máme zdravotné zariadenia na neporovnateľne vyššej úrovni, no často v nich dochádza k nezmyselnému utrpeniu. Máme sociálne ústavy pre starých ľudí i pre deti, avšak pohľad dovnútra odhaľuje vážne podozrenia ich zneužívania. Máme dostupné školstvo, no jeho úlohu už dlhodobo podceňujeme a vedenie k múdrosti čoraz viac nahrádza len akási formálna vzdelanosť. Už aj cirkevné inštitúcie majú tendenciu otvárať sa len majetnejším klientom. A pochybné weby, hlásiace sa ku kresťanstvu, vnášajú do spoločnosti renesanciu fašizmu v ich šírení strachu, lži a nenávisti. Poznáme veľa dobrého aj zlého, no v pretlaku doby strácame schopnosť rozoznávania. Nedá mi tu nespomenúť Royovej diakonisu Borku Pleskovú, ktorá v našom meste ako 30-ročná ošedivela, keď trikrát stála pred nabitými samopalmi Nemcov a takto, riskujúc svoj vlastný život, zachraňovala životy detí židovského národa. Aj v tej dobe sa okrem vojny zbraní viedla informačná vojna. No tak ako sestry Royové, aj ich nasledovníčky vždy vedeli rozoznávať dobré od zlého. Bola to živá autentická láska k Bohu a bližnému, ktorá sa stala neomylným kompasom ich postojov a konania.

Veríme, že touto láskou sme symbolicky spojení aj s osobou pána Slavku a že ona je tým tmelom, ktorý aj v tejto chvíli spája našich spevákov z celého Slovenska, aby vám mohli priniesť umelecký a duchovný zážitok. V daných osobnostiach však nekladíme pred vás akýsi ideál človeka. Vyjadrujeme len túžbu priblížiť sa k takémuto ideálu. Vnímame to ako cestu plnú otázok; ako vieru v Boha a v človeka, ktorému bola daná nekonečná hodnota, a preto ho nemožno nenávidieť – bez ohľadu na to, odkiaľ je, v čo verí, k akej menšine patrí...

Odkaz sestier Royových, podobne ako ich nasledovníkov a podobne ako ich predchodcov, teda vidíme v láske, ktorá je veľmi konkrétna a zároveň tajomná, duchovná a stále nevypovedaná – ukrytá medzi riadkami. No piesni bolo dané právo priblížiť sa k nej. ■

(krátené z príhovoru)

S OPEROU PRICHÁDZA ZA ĽUĎMI

VÍTEZOSLAV KUBIČKA (62) je známy slovenský hudobný skladateľ, ktorý dlhé roky pôsobil ako hudobný redaktor v Slovenskom rozhlasu a tiež ako profesor kompozície na Cirkevnom konzervatóriu v Bratislave. V ostatných rokoch žije a tvorí ako umelec v slobodnom povolaní. Do širšieho povedomia slovenskej verejnosti sa Vítězoslav Kubička zapísal najmä prostredníctvom svojich 14 duchovných opier, ktoré videlo viac ako 36 000 divákov. V súčasnosti pripravuje k 500. výročiu reformácie novú duchovnú operu *Hrad prepevný*, ktorá bude uvedená v októbri 2017. Rozprávala s ním EVA BACHLETOVÁ.

Foto: BRAŇO RYBNÍKÁR

Umenie sprevádza európsku kultúru od počiatku. Dnes však umenie často splyva s hrou či zábavou. Rozumejú podľa vás súčasní konzumenti kultúry skutočnému umeniu?

Skutočné umenie znamená dialóg s ľuďmi. Svojím dielom sa umelec snaží ľudí oslovovať a s napätím očakáva odozvu. K tvorbe patrí aj vedomie zodpovednosti. K ľuďom vôkol, k národu, k tradícii. Nuž, treba odlišovať skutočné umenie od hry. Hra je nezáväznou zábavou s umeleckými prostriedkami, dostupná každému; umenie je však niečo iné. Umelecké dielo je nosičom posolstva ostatným ľuďom. Je to správa. Keď umelec píše, oslovuje a dúfa v súzvuk u prijímateľa.

Vaše duchovné opery boli uvádzané v evanjelických chrámoch pre rôznorodé spektrum divákov. Čiže s profesionálnymi interpretmi v neprofesionálnom prostredí. Náročný žáner ste tak priniesli ľuďom, ktorí by operu možno nikdy nenavštívili. Prečo?

Ak vytvorí skladateľ pôsobivé, úprimné dielo plné lásky k ľuďom s témou „nádej“, tak každý poslucháč, divák si v tomto diele nájde kus seba samého, kus svojej vlastnej nádeje, vlastnej predstavy o živote, o svete. Doposiaľ bolo uvedených 61 inscenovaných predstavení mojich opier v kostýmoch, s prenosným divadelným osvetlením, ktoré navštívilo cca 36 000 divákov.

Chcem tým zdôrazniť, že bez posolstva k ľuďom skutočné umenie nejestvuje. Sedem premiér bolo uvedených v našom „domovskom“ duchovnom priestore v artikulárnom chráme evanjelickej cirkvi v Kežmarku vďaka evanjelickému farárovi Romanovi Porubänovi. Väčšina repríz sa konala v predolárnom priestore evanjelických chrámov na Slovensku i v Českej republike.

Život umelca nikdy nebol jednoduchý – aké je to teda žiť s umením?

Len asi tri percentá umelcov sa dokážu svojím umením užiť bez toho, aby museli vyvíjať ešte aj nejakú inú činnosť. Asi tretina umelcov sa živí sčasti svojou tvorbou a sčasti inou prácou súvisiacou s umením. Zvyšok, teda temer dve tretiny, je nútený žiť sa úplne inou činnosťou, ktorá vôbec nesúvisí s umením. Napriek tomu sa celý život, súvisle, venujú aj samostatnej tvorivej činnosti, tomuto náročnému – vážnemu umeniu. Cítia totiž takú silnú vnútornú potrebu tvoriť. A ak by túto činnosť nevykonávali, tak by boli celý život nešťastní. Som presvedčený, že k takejto intenzívnej vnútornej potrebe tvoriť patrí aj potreba odovzdať ľuďom kus svojej duše – čiže osloviť, dať nádej, povzbudiť. Bez snahy o kontakt umenia so svojím divákom, poslucháčom je dielo neúplné.

Tvorcu náročného umenia čaká často osud filozofa: „...osamelej

lampy v tmavom oceáne našej histórie.“

Vaša tvorba, či už pre deti alebo dospelých, je plná harmónie, radosti. Často čerpáte motívy z prírody, sveta zvierat. Ste vo svojej tvorbe pochopený?

Beethovenovi súčasníci nechápali jeho posledné sláčikové kvartetá, plné intenzívnej, náročnej umeleckej výpovede. Budúcnosť však jednoznačne potvrdila ich kvalitu. Ešte v nedávnej minulosti som počul vetu nejakého „tvorcu“: „Moje umenie ľudia teraz nechápu, ale raz ho pochopia...“. Nuž, musím povedať, že pokiaľ za dielom nie je poctivá, celoživotná „hľadačská“ práca a namáhavá práca na sebe samom, „dielo“ nenadobudne hodnotu ani v budúcnosti. Na tomto mieste treba povedať, že hudobné dielo nejestvuje bez kvalitných interpretov, celoživotných priateľov, akým je pre mňa najmä dirigent Adrián Kokoš, dnes už známy i v zahraničí.

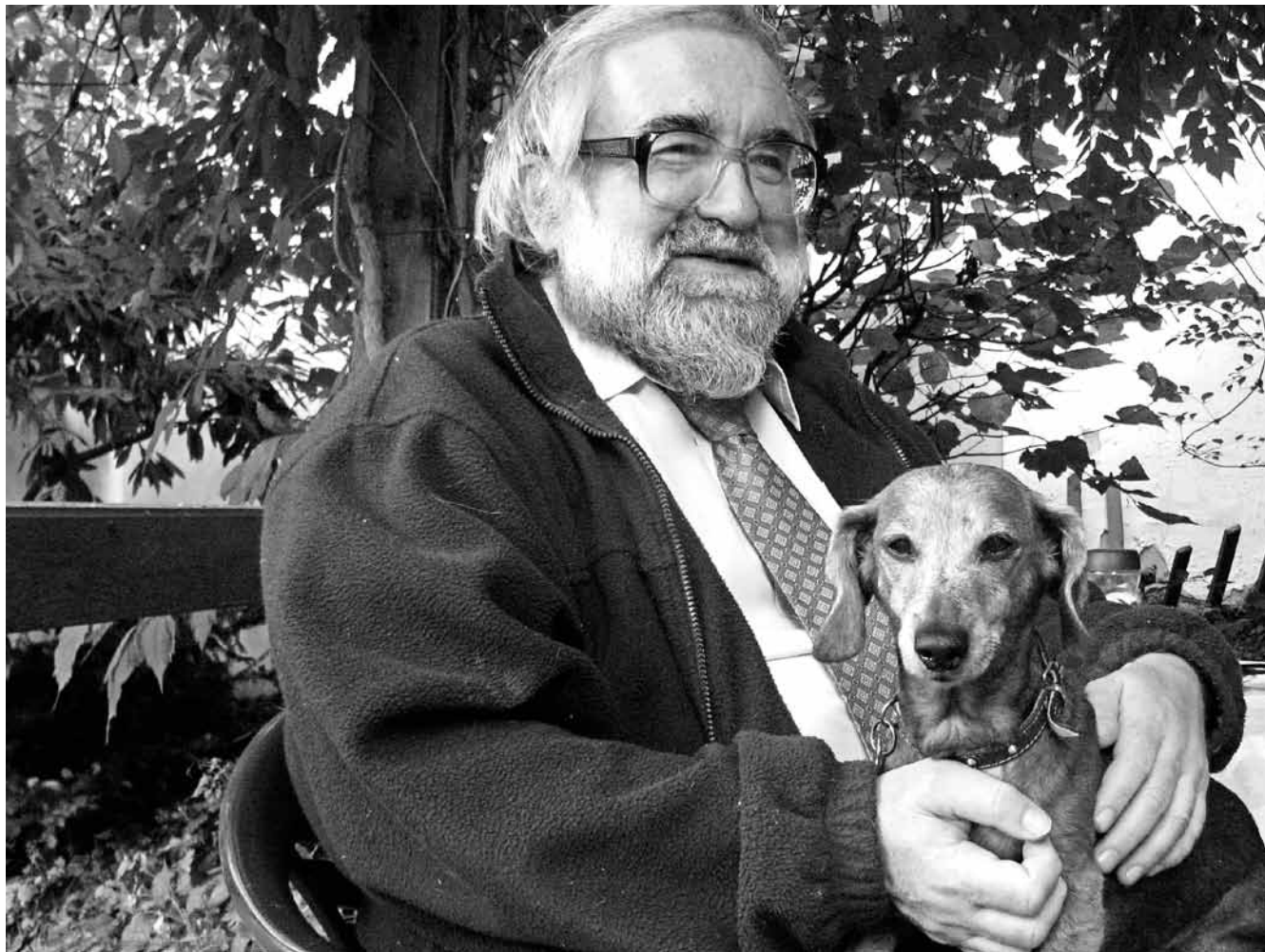
Vyučovali ste kompozíciu a dnes ste často porotcom na súťažiach mladých interpretov. Majú mladí ľudia vzťah k vážnej hudbe?

Mladý človek sa zamyslí, čiže vhlbi sa do seba a zapíše to, čo počuje. Tak vznikajú prvé básne, povedky, pesničky a vyznania stredoškóľakov. Sú to prvé umelecké dielka, často veľmi pekné, čisté – skutočne intuitívne napísané. Na stredných umeleckých školách sa adepti umenia učia potom najmä:

dokonale zapísať, stvárať svoj vnútorný hlas a na základe poznania diel významných umelcov minulosti tento vnútorný hlas tvarovať do podoby samostatného diela. Svoj osobný postoj k ľuďom a poslaniu umenia si buduje žiak viac-menej sám alebo s pomocou citlivého pedagóga. Takýchto pedagógov je však málo... Skutočná tvorba má v sebe niečo posvätného. A je potrebná pre dušu národa,

hystériám, davovým pocitom. Neprivykol konzumnému životu, pretože poznal (pri štúdiu umenia), kam až sa môže v oblasti zážitku dopracovať vlastnou vôľou a usilovnosťou. Pomocou „dotyku s umením“ sa dokáže prepracovať i k vrcholovým manažérskym pozíciám, takže k hodnotám, ktoré patria už do výsostne praktického (a dobre plateného) súčasného života.

točné predpoklady pre „príchod“ inšpirácie. Každý skúsený umelec má svoju technológiu, ako sa „rozbehnúť“, ak sa mu momentálne nedarí v písaní. Je to bežná situácia, najmä pri pravidelnej práci. Sú to akési technologické škie, ktoré v momente, keď sa „motor“ skutočnej precítenej tvorby rozbehne, putujú do koša... Majster Jan Werich takúto „situáciu“ dokonale popísal: „... ono musíte psát a psát,

pre naše korene. Už som viackrát hovoril o význame našich Základných umeleckých škôl, o tom, ako vychovávajú všestranne rozvinuté osobnosti (nielen budúci umelcov!) so samostatným kritickým názorom na svet vôkol. Všestranne rozvinutý mladý človek je silnejší, opiera sa o vedomie svojej inteligencie a dokáže aj oveľa produktívnejšie bojovať o svoje uplatnenie v súčasnom svete. Má samostatný názor, nepodlieha kolektívnym

V súčasnosti sa stále venujete komponovaniu. Pracujete na pripravovanej opere *Hrad prepevný k 500. výročiu reformácie*, alebo na iných skladbách. Kde nachádzate inšpiráciu?

Inšpirácia rozhodne nie je dajakou múzou, ktorá zrazu priletí (napríklad v noci, pri mesiačiku), pobozká umelca na čelo a zasa odletí... To sa možno dobre počúva, číta, ale nie je to pravda. Intenzívne žitý život a pravidelná práca, to sú sku-

ale čekat, až to opravdu začne psát. Ta píle je potrebná k tomu, aby ste tu chvíli nepropás.“ (citát voľne podľa dostupných materiálov)

Dnes sa však veľa hovorí o úpadku kultúry, či až nekultúrnosti spoločnosti. Ako sa má s týmto stavom vyrovnáť skutočný umelec?

Každý mladý skladateľ, často ešte na počiatku štúdia na konzervatóriu je rozhodnutý, ktorým sme-

rom pôjde. To znamená, o čom bude písať. Ak sa chce vo svojich dielach venovať hlbším filozofickým a ľudským otázkam, tak musí nutne predpokladať, že nebude mať v živote široké publikum. Jednoducho k náročnému umeniu je potrebné mať protihráča – diváka, poslucháča, ktorý sa tiež rád zamýšľa nad otázkami typu: „Kto sme, kam kráčame...“ a vo väčšine populácie nenájde odozvu. Prečo?

VÍTAZOSLAV KUBIČKA

študoval skladbu u Juraja Pospíšila, Jána Cíkera a Ilju Zelenku. Jeho hudba je zrozumiteľná, harmonická, radostná, nežná, povznášajúca. Je autorom 282 komorných, piesňových a symfonických diel. Doteraz vytvoril viac ako 600 scénických hudieb pre divadlo, rozhlas, televíziu a film. Intenzívne spolupracuje s Detským a dievčenským speváckym zborom Slovenského rozhlasu a dirigentom Adriánom Kokošom. Víťazoslav Kubička sa venuje aj operete. V minulom roku mala premiéru jeho úsmevná opereta z rytierskeho prostredia na libreto Olgy Duhanovej. V súčasnosti Kubička pripravuje veselú operetnú komédiu Laskoviny z manéže na libreto Marty Hlušíkovej. Dirigentom „cirkusového orchestra“ bude Adrián Kokoš.

Nuž, lebo väčšina populácie má rada, keď ju niekto baví a nemusí pritom, pokiaľ možno, vôbec rozmýšľať. To je tá naša konzumná spoločnosť... Hovorí o tejto časti spoločnosti ako o ľuďoch, ktorí majú radšej Mozarta ako Brahmsa, je smiešne. Ani jedného totiž nepoznajú. Ale toto nie je len situácia dnes a u nás. Na začiatku 20. storočia napísal nemecký básnik Christian Morgenstern o svojich spoluobčanoch toto (Nemecko

bolo už vtedy považované za krajinu s najvyššou kultúrnou úrovňou v Európe): „Poznám ľudí, pre ktorých literatúra znamená prečítať si návod na konzerve.“ To však neznamená, že by seriózny umeliec mal prepadať skepse. Pretože umelcom človek jednoducho buď je, alebo nie je. A keď je, tak tvorí za každých okolností a vysielá svoje signály k ľuďom, aj keď vždy priamo nevidí dôsledky svojho diela. Poviem príklad: francúzsky maliar Paul Cézanne bol väčšinu života neuznávaný, v jeho rodnom mestečku Aix mu dokonca odmietli realizovať (bezplatne) výstavu v priestoroch obecnej knižnice so zdôvodnením, že Cézannove diela nie sú na patričnej umeleckej úrovni. A to bolo v dobe, keď už bol Cézanne zrelou umeleckou osobnosťou a tvoril svoje špičkové diela, na základe ktorých bol neskôr považovaný (a je považovaný dodnes) za jedného z najvýznamnejších výtvarných umelcov 20. storočia.

Vráťme sa k vašej tvorbe. V roku 2003 ste uviedli svoju prvú duchovnú operu *Znovo-zrodenie*. V písaní opier pokračujete, v roku 2005 sa s veľkým úspechom stretla opera *Martin Luther* a v roku 2007 ste operu *Kristov dotyk* uviedli aj v premiére v Českej republike, a to na Medzinárodnom opernom festivale Smetanova Litomyšl. Je pre vás viera rozhodujúca pri tvorbe opier?

Som veriaci. Veriacim som sa stal v roku 1999. Mal som vtedy 46 rokov. O viere mi pôsobivo hovoril môj syn Radovan. Potom to prišlo náhle... Pochopil som, že viera je dar, že je to náhly a trvalý pocit istoty, bezpečia, ako keby dospely človek zrazu získal znovu starého rodiča, láskavého, múdreho, nekončene trpezlivého a dobrého. Viera mi veľmi pomáha pri tvorbe. Dáva môjmu pohľadu na svet nový rozmer. Viac a inak súčitim s inými ľuďmi. Viera a jej zmysel sa ťažko vysvetľujú ľuďom, ktorí tento dar nemajú. Známeho švajčiarskeho psychológa Carla Gustáva Junga, mladšieho kolegu Sigmunda Freuda, raz oslovil priateľ s otázkou (voľne): „Sledujem našich kresťanov

a ich viera sa mi zdá taká absurdná. Nemohli by sme im spoločne vysvetliť, že ich predstavy sú nesprávne, nereálne...?“ Jung sa zamyslel a povedal: „Vieš, to nejde. Tí veriaci totiž poznajú niečo, čo my dvaja nepoznáme.“

Aké je teda vaše hudobné motto, či – povedzme – poslanstvo tvorby?

Dar viery, ktorý som dostal v roku 1999, ma priviedol k myšlienke priblížiť ľuďom tú radosť a pokoj, ktoré zažívam ako veriaci. Už nemyslím na smrť ako na niečo hrozivé, čo sa blíži, ale pokojne vnímam vlastnú životnú púť. Môj terajší život je plný tvorby a milých kontaktov s ľuďmi, ktorých moje diela vnútorne obohacujú. Mám pred sebou veľa plánov, aj keď sa snažím prihliadať na čas, ktorý mi ešte zostáva. Každé dieľo ma naplňa novým poznaním. Keď píšem, najmä na mojej chalupe na Myjave, kde trávim časť roka, tak sa teším na prvé skúšky – to čaro, keď prvý raz budem počuť „na živo“ svoju hudbu. Je to pre mňa sviatok. V súčasnosti sa už veľmi teším na nácviky mojej najnovšej opery *Hrad prepevný*, venovanej opäť osobnosti Martina Luthera. Operu píšem pri príležitosti 500. výročia reformácie. V opere budú účinkovať moji starší i mladí priatelia – umelci speváci: Marianna Gelenekyová, Andrea Hulecová, Peter Šubert, Roman Krško, miešaný zbor ANIMA CANTANDA, Dievčenský a detský spevácky zbor Slovenského rozhlasu a televízie, Kežmarský spevácky zbor ECAV pod dirigentom Romanom Porubanom a napokon môj umelecký brat – dirigent Adrián Kokoš. V komornej verzii budú operu sprevádzať Lujza Ďurišová na violončele a Denisa Stašková na klavíri. Navštívime spolu evanjelické chrámy v Kežmarku, Prešove a Bardejove. Slávnostná premiéra opery 31. októbra 2017, v deň výročia reformácie, odznie v podaní Symfonického orchestra RTVS v Bratislave. Dirigentom bude Adrián Kokoš. Prajem všetkým čitateľom nádeje a radosť zo života. ■

(Evanjelický východ, november 2016)

Na to, aby sa rozvíjala viera, treba veľa lásky.
Na to, aby cirkev zostala živá, treba veľa slobody.

Otto Dibelius

(Motto bohoslužieb v zbore CB Kaplnka Bratislava, 30. 10. 2016)

O slobode a zodpovednosti (v cirkvi)

Besedu pripravil a moderoval BOHUSLAV PIATKO
Ilustračná foto JAROSLAV BELIŠ a ŠJŮ

Slobodu umožňuje Božie „pôsobenie v nás“,“
čím Boh dáva vyniknúť slobodnému ľudskému agentovi.

Keď hovoríme, že niekto je slobodný,
tak hovoríme o jeho sile a schopnosti, nie o jeho okolnostiach.

Sloboda je skôr „potenciou“ ako „možnosťou.“

Nič nemôže byť zavádzajúcejšie ako populárna filozofia,
že slobodu tvorí neprítomnosť obmedzení.

(Z pripravovanej knihy: Ján Henžel: Prečo a ako milovať)

O SLOBODE A ZODPOVEDNOSTI (V CIRKVI)

Neviem ako vy, ale ja som už občas nervózny, keď niekedy od rána do večera počúvam, ako sa skloňujú vo všetkých podobách slová *ako sloboda, demokracia, diskriminácia...* a len zriedkakedy sa o týchto pojmoch hovorí v súvislosti so zodpovednosťou. Dokonca aj v cirkvi. Niekedy mám pocit, že najviac o slobode a demokracii hovoria tí, čo ju pomaly, nebadane potláčajú, tí, ktorí sa nimi oháňajú ale v živote a skutkoch im prekáža. A na ideály novembra 89 a iných nežných či farebných spoločenských zmien si už pomaly nikto ani nespomenie. A tak ma zaujímalo, čo si o slobode v súvislosti so zodpovednosťou a cirkvou myslia traja, podľa mňa slobodní teológovia: **ONDREJ PROSTREDNÍK (ECAV), MIROSLAV KOCÚR (RKC) A JÁN HENŽEL (CB).**

Pred 28 rokmi sme vykročili na cestu slobody a demokracie. Kam sme sa za ten čas dostali? Sme tam, kde sme túžili byť?

J. Henžel: Ako inak by som mohol začať, ak nie slovami: Áno aj nie. Určite sme slobodnejší, ako sme boli – spoločensky aj osobne, ale sloboda človeka nie je daná len tými vonkajšími okolnosťami, ktoré sa zmenili a preto sme slobodnejší. Ale či sa zmenil človek, to je už iná otázka a tá vôbec nesúvisí so zmenou spoločenských pomerov.

O. Prostredník: Keďže sa odrážame od roku 1989, tak samozrejme – v oblasti politických podmienok sme inde. Je sloboda slova, náboženská sloboda, sloboda pohybu, to všetko máme. A je potrebné, aby sme boli za ne vďační, aby sme ich chránili a aby sme aj hovorili o tom, ako žiť tieto slobody a ako ich naplňovať.

M. Kocúr: Tiež si myslím, že sme slobodnejší. Vnútornú slobodu má každý človek a ide len o to, či mal odvahu slobodne žiť a hovoriť v súlade so svojím presvedčením. Vonkajšia sloboda dáva určite aj tej vnútornej väčší zmysel, lebo človek nemusí hovoriť inak doma a inak na verejnosti. Takže – ja to vnímam ako otvorenie priestoru pre slobodu.

Dvaja ste povedali, že ste slobodnejší, takže nie slobodní...

M. Kocúr: No, ja som bol slobodný aj predtým. Takže ja som to nevnímam tak, že moja sloboda je zá-

vislá od vonkajšej slobody, ale, ako som povedal, vonkajšia sloboda dáva rozlet.

Janko, ty si to ako myslíš?

J. Henžel: Podobne ako Miro. Človek nie je úplne autonómna bytosť, takže ani pred 89-tym, ani teraz nemá akúsi absolútnu slobodu – teda, že vždy môže spraviť aj opak toho, čo robí. Ale nie sú nad nami obmedzenia, donucovania a podobne, ktoré vládli nášmu svetu vtedy, preto sme teraz slobodnejší.

Stáva sa však aj toto: Štát, vláda dá pokoj cirkvám, aby tie dali pokoj jemu pri miernejšom či väčšom potláčaní občianskych slobôd. Ako by ste sa pozerali na obmedzenie občianskych slobôd, ak by zostala zachovaná náboženská sloboda?

O. Prostredník: Myslím si, že tento stav aj tak trochu prežívame – naozaj, ako keby aj u nás bola akási tichá dohoda medzi štátom a cirkvami, ktorá zrejme súvisí so spôsobom financovania cirkví. Za to, že cirkvi dostávajú od štátu peniaze, tak sami dobrovoľne praktizujú akúsi autocenzúru k rôznym prešľapom predstaviteľov politickej moci. Ja by som to nenazval, že to nie je sloboda; je to akási deformácia z dedičstva našej generácie, ktorá stále žila v akomsi predklone pred štátnou správou v zmysle: ďakujeme Pánu Bohu a štátu... dnes nám to znie úplne smiešne, ale tak to bývalo aj na cirkevných stretnu-

tiach. Dnes už to tak síce nehovoríme, ale mám obavy, či si to potichu nemyslíme... A to je to, čo mne dnes veľmi vážne zo strany predstaviteľov cirkví chýba – že sa neozývajú na prešľapy politikov; nielen ekonomické, ale aj voči hodnotám slobody, ľudských práv a iných vážnych hodnôt, na ktorých je založená demokratická spoločnosť.

J. Henžel: Niečo na tom asi bude, ale ja nemám taký pocit. Nemám pocit, že by som ako kazateľ obchádzal spoločenské prešľapy predstaviteľov štátu a nekomentoval ich. Za Mečiara som to robil často a veľa, až mi to niektorí veriaci mali za zlé; teraz menej často, ale robím to tiež. Keby bola otázka, či to robím dosť, asi by som neodpovedal, že áno... ale nemám pocit, že by som uvažoval v tých reláciách alebo obavách, že ak to budem robiť, tak to bude mať nejaké následky.

Myslím si, že Ondrej mal na mysli skôr verejné vystúpenia, ako vystúpenia v kostoloch.

O. Prostredník: Presne tak. Chýba verejná kritika, zapájanie sa do verejnej spoločenskej diskusie, koordinované vyhlásenia cirkví cez ekumenickú radu, alebo aby bolo akýmkoľvek spôsobom počuť hlas cirkvi. Napríklad – aby bolo počuť hlas cirkvi voči politikom, ktorí štvú spoločnosť proti utečencom, ktorí sú odkázaní na našu pomoc.

Miro, teba na verejnosti dosť počuť, presnejšie povedané,

ONDREJ PROSTREDNÍK

(Je docentom na Katedre Novej zmluvy Evanjelickej bohosloveckej fakulty UK, Bratislava.)

MIROSLAV KOCÚR

(Teológ, doktorandské štúdium absolvoval v Ríme a v Jeruzaleme. V súčasnosti sa venuje programom podpory stredoškôľakov v neziskovej org. i LEAF, edituje www.aomega.sk.)

JÁN HENZEL

(Prednáša etiku na Katedre teológie a katechetiky UMB, B. Bystrica, tajomník Cirkvi bratskej.)

pri sledovaní aj nekresťanských médií sa možno stretávať s tvojimi názormi a postojmi a nešetříš ani politické špičky...

M. Kocúr: Pre mňa je kresťanstvo životný štýl a životný postoj. K tomu nepotrebujem náboženskú slobodu. Ja som nevyrástol v nejakom ľudovom náboženskom katolicizme. Ľudia, s ktorými som sa stýkal, boli ľudia kultúry, ducha a viery. A tak pre mňa byť veriacim znamená byť veriacim človekom aj v bežnom občianskom živote. Verím, že život je viac ako len prežitie. Preto si myslím, že život kresťana má vtedy zmysel, ak je svetlom sveta, soľou zeme a mestom na návrší. A keď sa zatvárame do kostolov, tak sa mi zdá, že komunisti vlastne splnili svoj zámer. Veď oni sa snažili, aby cirkev zostala v kostoloch, aby sa nemiešala do verejného života. Takže – svet vyhráva vtedy, keď sa cirkev najlepšie cíti v kostole a do bežného života nechce, alebo sa bojí hovoriť.

Spomenuli ste ako jeden z príznakov slobody slobodu slova. Je u nás sloboda slova?

J. Henžel: Znova by som povedal, že áno, človek môže slobodne aj verejne vyjadriť svoj názor. Stretol

som sa však aj so situáciou, keď som ani vo verejnoprávnom médiu nemohol o určitej téme hovoriť.

O. Prostredník: Keď to porovnáme s obdobím pred rokom 1989, tak určite. Myslím si, že sme si na ňu tak rýchle zvykli, že si už ani neuvedomujeme, že ju máme. Ba dostávame sa až do takých absurdných situácií, keď kresťania spolu s extrémistami začínajú hovoriť o porušovaní slobody slova, ak má niekto výhrady voči ich nenávisným prejavom a chce ich obmedziť.

M. Kocúr: Myslím si, že áno.

Mám pocit, že nielen vo vnímaní slobody máme dvojaký meter. Poviem príklad: Keď belgické a francúzske časopisy karikovali proroka Mohameda, obhajovali sa oni – a všetci ich – slobodou slova. Keď nedávno trnavský primátor chcel umožniť vystúpenie extrémistu, tiež sa obhajoval slovami „sloboda slova je posvätná“. A tí, čo predtým obhajovali slobodu slova, zrazu inému v podobnej situácii túto slobodu chceli zobrať a pýtajú sa, či je možná nekonečná sloboda. Ako to vnímate?

M. Kocúr: Sloboda vyjadrovania sa je jedna vec a niečo iné je, že

primátor ponúkol verejný priestor – mestské priestory zasadacej miestnosti – extrémistovi. Primátor je zvolený aj na to, aby chránil demokratické a ľudské hodnoty. Vystúpenie fašistu do mestských priestorov zasadačky nepatrí, umožniť mu to nie je sloboda slova. V jednom prípade ide o súkromné médiá a súkromné médiá majú na to právo, ale riskujú, že ich to postihne ako v prípade Charlie Hebdo. Je to právo na názor. Ale keď je niekto vo verejnej službe, tak nemôže dať priestor extrémistom. Občan, povedzme aj extrémista, má právo na názor, ale nie vo verejných úradných priestoroch. Primátor ako volený správca vecí verejných nemôže takéto vystúpenie obhajovať slobodou slova.

Takže v záujme verejnosti je možné, dokonca povinné aj obmedziť slobodu slova?

M. Kocúr: Nie obmedziť, ale nech si ho povie inde ako v priestoroch zasadačky patriacej mestu. Ja by som toto neporovnával.

O. Prostredník: V podstate súhlasím s Mirom. Ale, ak dobre vnímam pozadie tejto otázky, asi ide aj o to, či sloboda môže byť absolútna. Myslím si, že nie. Aj sloboda slova musí byť limitovaná nejakými hod-

notami a to bez ohľadu na to, či ide o súkromné alebo verejné priestory a médiá. Myslím si, že ani v súkromných médiách nie je možné bezbrehu šíriť alebo podnecovať nenávisť a slovom alebo kresbou niekoho urážať či znevažovať a rozpútať tak vášne, ktoré môžu viesť aj k veľmi traumatizujúcim skúsenostiam. Spomeňme len poslednú svetovú vojnu. Veď na základe tejto skúsenosti sa spoločnosť dohodla, že hanobenie rasy a iné prejavy proti ľudskej dôstojnosti budú „vyňaté“ spod slobody slova. Jednoducho sú neprípustné.

J. Henžel: Hovoríme síce o slobode slova, ale to predsa musí, alebo malo by, platiť všeobecne. Veď nie všetko, čo urobiť môžeme, je správne urobiť.

Žijeme v demokratickej a zrejme aj pomerne slobodnej spoločnosti. Sú súčasťou tejto slobody aj cirkvi, myslím smerom dovnútra? Možno hovoriť o cirkvách ako o slobodných spoločnostiach?

O. Prostredník: Tak to je veľmi vážna téma na takúto, predpokladám, krátku debatu. To si treba vyjasniť, aspoň v skratke, ako je ktorá cirkev vnútorne usporiadaná. Jednotlivé cirkvi rôzne riešia svoje hierarchické usporiadanie, problematiku lojality, poslušnosti v rámci svojej hierarchie, prípadne existujú bez akejkoľvek hierarchie... Naozaj ide o konkrétne poriadky v konkrétnych cirkvách...

Tak trochu aj preto je dnes táto zostava – každý ste z inej cirkvi, ty si evanjelik, Miro katolík a Janko evanjelikál z Cirkvi bratskej.

O. Prostredník: Ak mám teda povedať svoj názor na evanjelickú cirkev, tak je fakt, že za posledných asi 5–6 rokov registrujem u nás akýsi odklon od charakteru evanjelickej cirkvi ako protestantskej cirkvi, ktorá nie je hierarchicky založená; toto akoby sa vytrácalo na úkor vyžadovania istej poslušnosti voči centrálnym orgánom, posilňovanie centralizmu a autoritárstva. To ma veľmi znepokojuje a jednoznačne sa proti tomu búrim a dávam to najavo a myslím si, že nie som v našej cirkvi osamotený. Tí,

čo takto menia charakter cirkvi, sú zvolení predstaviteľia, ale tá naša vnútorná demokracia je dosť nedokonalá, lebo máme nedostatočnú kontrolu nad už raz zvolenými ľuďmi.

Každé spoločenstvo, hnutie i cirkvi majú spravidla súbor pravidiel, ktorými sa riadia. Ak to, čo hovoríš, nie je v pravidlách, tak sa pravidlá porušujú...?

O. Prostredník: Napríklad v dosť medializovanom prípade Jakub Pavlús jednoznačne biskupi prekročili svoje právomoci, lebo znemožnili duchovnú službu človeku za názor, ktorý by v evanjelickej cirkvi mal byť akceptovaný. Je iný než väčšinový, ale je a mal by byť akceptovaný. Musí predsa existovať v cirkvi možnosť pôsobiť aj s iným názorom, ako je oficiálny.

Porušil alebo neporušil Jakub Pavlús vnútorné pravidlá evanjelickej cirkvi?

O. Prostredník: Povedať názor nemôže byť porušením pravidiel. Takže neporušil. Len svoj názor vyslovil, nepraktizoval ho vo svojej činnosti. Veď ani nevykonal požehnanie a tobôž už nie sobáš osôb rovnakého pohlavia. On v rámci svojej diplomovej práce písal o tom, ako podobnú problematiku riešia v iných cirkvách a vyslovil názor, že viac sympatizuje s tými, ktoré sú otvorené v požehnávaní osôb rovnakého pohlavia. A na základe toho mu bolo znemožnené pokračovať v duchovnej službe.

Ako sa vy dvaja pozeráte na tento prípad? Možno ho vari aj trochu zovšeobecniť... Zarezoval v spoločnosti, a to nie len cirkevnej...

J. Henžel: Táto téma rezonuje predovšetkým v západných cirkvách už dosť dlho, takže nič až také nové sa neudialo ani u nás. Počul som všeličo okolo tohto prípadu, nie dosť nato, aby som sa k tomu na tomto mieste vyjadroval.

Čím sa riadi evanjelická cirkev ohľadom partnerstiev rovnakého pohlavia?

Je to napokon téma, ktorá dosť úzko súvisí aj s našou témou –

teda hranicami slobody v cirkvi.

O. Prostredník: Existuje dokument prijatý na synode, ktorý za manželstvo považuje zväzok jedného muža a jednej ženy. Ale ten problém je v inej rovine – evanjelická cirkev nepozná čosi ako magistérium, biskupi nie sú vieroučnou autoritou. Teda biskupi si prisvojili to, čo im nenáleží – vyslovili vieroučný výrok v téme, ktorá ani nie je vieroučná téma. Je to etická téma. Manželstvo bolo v evanjelickej cirkvi vyňaté spomedzi sviatostí. V apoštolskom vyznaní viery nevyznávame, že veríme v manželstvo a že sme spasení tým, že vstupujeme do manželstva muža a ženy.

Istým spôsobom so slobodou vyjadriť názor súvisí aj problém farára katolíckej cirkvi, Karola Moravčíka, v súvislosti s knižkou *Radosť evanjelia na Slovensku (pokús o analýzu katolíckej cirkvi)*, ktorú napísal s F. Mikloškom a zdá sa, že sa nestretol s pochopením vedenia cirkvi.

M. Kocúr: V katolíckej cirkvi sa zdá, že ak sa hovorí o cirkvi, tak je to jednoznačné – je to klérus (pápež, biskupi a kňazi), ktorí majú v rukách celú moc. Pápež je najvyšší a neomylný zákonodarcu, ktorý sa nemusí naozaj s nikým radiť. Čo on napíše, to je pravda a nepodlieha to žiadnemu schvaľovaniu, žiadnemu kolégiu alebo členskej schôdzi, aby sa zistilo, čo si ktorá farnosť myslí... Dokonca na Slovensku to došlo tak ďaleko, že pred synodou sa medzi katolícku verejnosť nedostali ani pápežove dotazníky, hoci inde – napríklad v Česku či Nemecku – ich preberali vo farnostiach. Takže, v rímskokatolíckej cirkvi vládne úzka skupina ľudí doslova feudálnym spôsobom a veriaci nemajú žiadne práva. Iné názory, okrem názorov kléru, sa v učení cirkvi ani neobjavia. Tým nemám na mysli len vieroučné otázky. Kleřici napríklad nemajú rodiny, takže nemajú skúsenosti z rodinného života... Existujú indexy zakázaných kníh, existujú zakázani teológovia. Takže ako je to so slobodou v cirkvi? Každý je taký slobodný, do akej miery sa slobodný cíti. A ak sa v rámci kléru niekto vyjadrí inak,

ako je oficiálna línia, tak jednoducho musí „z kola von“. Na druhej strane si myslím, že mnohí klerici z iných, menších cirkví sa na kompaktnosť katolíckej cirkvi dívajú aj so závišťou; každý nekatolícky biskup či cirkevný úradník závidí pápežovi jeho moc a do istej miery to rešpektujú – veď v cirkvi musí – alebo by mal byť – poriadok. K prípadu Karola Moravčika sa vyjadrovať nebudem. Cirkev nikdy nepovie, že ho odvoláva kvôli knihe. Podľa mňa cirkvi nie sú demokratické spoločenstvá, inštitúcie a miera participatívnosti je rôzna. Mňa katolícka cirkev zaujíma tam, kde vstupuje do občianskej spoločnosti. To, o čom neexistuje ani náznak diskusie vo vnútri samotnej rímskokatolíckej cirkvi, ale je len názorom úzkej klerickej skupiny, sa vydáva ako jednotný názor smerom do spoločnosti. Dokonca ani nie len ako katolícky, ale kresťanský vo všeobecnosti a pri tej prevahe, ktorú katolícka cirkev na Slovensku má, je to dosť masívny hlas. Ja si myslím, že katolícka cirkev na Slovensku, s tichou podporou väčšiny cirkví, by s Ježišom a jeho mnohými výrokmi či postojmi smerom do vlastných radov mala vážne problémy. Zlé je, že sa to deje bez akejkoľvek teologickej diskusie.

J. Henžel: Možno to trochu zovšeobecniť. Všetky cirkvi, a rátam do toho aj našu a seba, majú tendenciu pohybovať sa ako kyvadlo – z jednej krajnosti do druhej. A po páde totality malo to naše kyvadlo tendenciu vychýliť sa jedným smerom až do extrému, t. j. že každý si môže robiť, čo chce. Ak katolíci majú jedného pápeža, u protestantov je to tak, že každý je pápežom. A to je rovnako neakceptovateľné, ako to, že je len jeden neomylný.

Transparency International považuje za vrchol slobody a historický prelom v oblasti ľudských práv to, že v Nórsku nedávno schválili zákon, podľa ktorého na zmenu rodu netreba žiadne lekárske posudky. Stačí vyplniť formulár na webe a každý môže byť tým, čím chce byť – mužom alebo ženou bez ohľadu na prirodzené pohlavie. Je to naozaj vrchol slobody?

O. Prostredník: Niečo som zachytil aj ja, ale nevenoval som tomu nejakú pozornosť. Ale ak by som mal len takto zareagovať, tak si myslím, že to je výsledok diskusií o rodovej identite. Fyzické delenie na muž a žena podľa vonkajších znakov je samozrejme vo väčšine prípadov nespochybniteľné, ale občas príroda urobí svoje a človek sa môže cítiť opačne. Možno niekde v týchto oblastiach sa to pohybuje...

Ja vlastne ani nechcem, aby ste tento samotný fakt komentovali. Použil som ho len na ilustráciu, či naozaj v mene slobody môžeme všetko...

O. Prostredník: To určite nie. Sloboda bez hraníc nemôže byť. Myslím si, že biblické texty, ktorými sa riadime a mali by sme sa ich pridržať, jednoznačne dávajú slobodu do súvisu s pravdou a láskou. To sú jednoducho nedeliteľné spojené nádoby. Slobodu získavame k láske; ak slobodu použijeme k nenávisť, spoločnosť musí zakročiť.

J. Henžel: Len zopakujem, čo som už povedal: Nie všetko, čo dokážeme urobiť, napríklad aj zmeniť pohlavie/rod človeka, je správne a dobré urobiť. Príliš veľa hovoríme o rodovej slobode a identite človeka a pohybujeme sa pritom v akejsi humanistickej rovine, čo samozrejme môžeme, lebo sme ľudia a ako ľudia máme rovnakú hodnotu, nech sa cítíme akokoľvek. Ale tam je ten rodový problém, keď človek má pocit, že sa nachádza v nesprávnom tele. Avšak pri tomto vnímaní sa stráca zámer Stvoriteľa a strácame pojem o tom, že každý, či je v správnom alebo nesprávnom tele, je padlý človek. Všetci sme narušení pádom a to je súčasťou našej podstaty, ku ktorej naša sexuálna alebo rodová identita patrí.

Mohol by si to trochu vysvetliť?

J. Henžel: Každý človek je Božím stvorením. Z toho vyplýva hodnota a identita každého človeka. To platí rovnako pre tých, ktorých priťahujú osoby rovnakého alebo opačného pohlavia. Každý človek je poznačený hriechom, ktorý negatívne zasiahol každú (teda aj rodovú) stránku ľudskej bytosti. Z toho

vyplýva, že sme vo svojej podstate aj rovnako hriešni. Preto má cirkev všetkých, teda aj sexuálne inak orientovaných, s láskou prijímať. Nemôže však každé ich správanie tolerovať či dokonca podporovať.

Sú cirkvi povinné rešpektovať štátnu legislatívu, alebo majú slobodu rozhodovania – napríklad pri sobášení osôb rovnakého pohlavia? Štát odsúhlasil, a cirkev...?

O. Prostredník: Nevieť o tom, že by si nejaký štát vynucoval takúto poslušnosť. Ale fakt je ten, že sa to často spomína v rôznych diskusiách, ktoré podľa mňa šíria skôr morálnu paniku, že toto nás čaká, že štáty budú cirkvám nariadovať, že musia požehnávať spolužitie osôb rovnakého pohlavia. Ten pohyb však ide úplne iným smerom – spoločnosť to prijme ako právo svojich občanov, ale je na slobodnom rozhodnutí cirkvi, či takéto občianske spolužitie bude požehnávať. Sú prípady z viacerých cirkví, že následne v reakcii na občiansky zákon prijali to, že aj na pôde cirkvi budú sobášiť osoby rovnakého pohlavia, ale konkrétny duchovný to podľa svojho svedomia môže odmietnuť a ani cirkev ho k tomu nedonúti. Takže – ľudia majú právo na takéto cirkevné požehnanie, ale duchovní majú právo to odmietnuť.

Súčasťou názvu našej besedy je slovo „zodpovednosť“. Je sloboda v cirkvi zodpovedná?

M. Kocúr: Otázka je, ako vnímame slobodu. Sloboda bez zodpovednosti nie je slobodou a evanjeliová sloboda je predovšetkým o zodpovednosti. Pre mňa zodpovednosť v slobode nie je alternatíva, pre mňa je to povinnosť. Podľa mňa každý zodpovedný človek musí byť slobodný a musí konať autonómne a musí vedieť, kam ho sloboda dovedie a čo mu prinesie. Nemôžeme si nárokovať, že tento život je náš. Obetovať sa pravde, obetu pravdy môže dosiahnuť len slobodný človek. Keď niekto v tomto zmysle nie je slobodný, tak sa ani nezachová zodpovedne. Takže pre mňa je zodpovednosť na prvom mieste a sloboda je jej súčasťou. Už prvý jeruzalemský

koncil riešil problém, ako sa majú správať Židia, ktorí uverili v Ježiša ako Mesiáša a Božieho Syna, voči kresťanom zo židovstva a ako voči kresťanom z pohanstva. Či sa majú alebo nemajú rešpektovať noachické pravidlá, či sa má alebo nemá rešpektovať to, čo žili ako Židia... Sloboda musí byť, ale ak je sloboda pohoršením pre iných, tak to musím rešpektovať a povedať si, že sú dôležitejšie veci ako moja vlastná osobná sloboda a v zodpovednosti musím zo svojich nárokov na slobodu poľaviť. Možno sa niekedy dostaneme až na hranu svojho ja, ale inak to nejde a osobná sloboda kresťana má byť chápaná takto. Je to neraz sebaobetujúca sloboda, ale len taká je zodpovedná. Ľudia nevedia, čo je sloboda, na tom sa musia dohodnúť. Určiť pravidlá, čo je v hraniciach dohodnutej slobody, a čo je už za hranicami. To je nikdy nekončiaci proces dialógu – dialógu s Božím slovom, vzájomného dialógu, dialógu s okolitou spoločnosťou. Napríklad, keď v onom spomínanom (na Slovensku utajenom) pápežskom dotazníku žiadajú veriacich, aby skúmali, prečo občianska spoločnosť rieši problémy osôb, ktoré chcú zakladať partnerstvá osôb rovnakého pohlavia a aby skúmali a snažili sa pochopiť, prečo sa to deje. Či je to medicínsky problém a či sa ako veriaci alebo teológovia máme vôbec k tomu vyjadrovať. Teológia nemá kompetenciu sa vyjadriť, ako je to s rodovou identitou. Môže a mala by sa však tejto debaty zúčastniť a obohatiť ju o kompetentný pohľad biblickej teológie a exegézy. V Biblii sa nehovorí o homosexuáloch, tam sa hovorí o nezriadenom nemorálnom sexuálnom živote. Hovorí sa, že promiskuita a nezodpovedný pohlavný styk je hriech. Homosexuálna orientácia nie je zavrnutia hodná a keď sa pápež pýta, prečo to svet rieši, tak sa pýtajme aj my. Lenže my skôr, ako sa nás opýtajú, dávame odpovede. Príznakom slobody je aj umenie počúvať iných, počúvať aj otázky tých druhých a hľadať odpovede. A považujem za veľkú chybu kresťanov, že prichádzame s odpoveďami na otázky, ktoré si nikto nekladie a na otázky, ktoré si, alebo nám ľudia kladú, na tie nemáme odpovede.

Zodpovednosť voči Bohu, voči cirkvi a aj voči sebe. Nebijú sa nikdy v živote kresťana? Mám pocit, že je to konfliktný vzťah...

M. Kocúr: To asi závisí od schopnosti vykladať Písmo a prijímať výklad Písma. V dnešnom svete individuálnych výkladov je dosť ťažké sa v tom zorientovať. Sú takí, čo vykladajú Písmo doslovne a neberú do úvahy kontext, historické osadenie textov, tradície a mnohé ďalšie aspekty, a tak môže vzniknúť protirečenie – že sloboda je proti Písmu. Ale to nie je biblická teológia, to je biblicizmus či biblické slovíčkarenie. Pred nami je zodpovednosť voči Písmu, voči cirkvi

z takého či onakého dôvodu normu, ktorou Písmo Sväté je a tam je potom zodpovednosťou každého kresťana, aby sa ozval a povedal, toto nie...

M. Kocúr: Trochu polemicky, ak môžem... Protirečenie v období reformácie neviem, či pominulo alebo nepominulo... ale dôvody reformácie boli napríklad reakciou voči praktikám vtedajšej cirkvi, odpustkom a pod. Dôvodom reformácie nebola Biblia, ale jej interpretácia a nebiblický dogmatizmus. Pápež trval na tom, že všetko, čo sa deje, je správne. A to, čo v katolíckej cirkvi platilo pred 500 rokmi, sa v základoch v nej nezmenilo a nevidím, že by niečo

Cirkvi nie sú
demokratické spoločenstvá
a miera participatívnosti je rôzna.

a voči vlastnému životu. Ja tam nevidím nikde protirečenie, ale ja v Písme vidím niečo iné ako len bezprostredný text, ako to niekto vníma – príkazov a zákazov. Písmo je úplne o niečom inom. Ja keď ho čítam, tak nepočujem hneď Boží hlas; uvažujem o tom, čo mi Písmo hovorí, čo odo mňa chce. Ale rozumiem tomu, prečo sa to pýtaš, lebo pre mnohých tu protirečenie a problém môže byť a zrejme aj je. Pre mňa medzi životom a Písmom neexistuje žiadne protirečenie. A pritom som slobodný.

J. Henzel: Pre mňa tam protirečenie existuje. Veď keby nebolo, tak by sme nemali 500-té výročie reformácie a ďalší vývoj cirkvi. Protirečenia boli a sú aj teraz, dokonca aj v takej malej cirkvi, akou je naša. Protirečenia môžu byť aj z takých dôvodov, ako sme na začiatku hovorili, keď inštitúcia cirkvi, a nemám na mysli len rímsko-katolícku, presadzuje niečo, čo je v rozpore s učením Písma. Je dôležité, aby sa všetko, teda aj naše rozhodnutia, naše vierovyznania, dogmatika, etika merali normou Písma. A môže sa stať, a aj sa to stáva, že inštitúcia prekročí

z kresťanského prostredia smerovalo proti katolíckej cirkvi, ako to bolo pred 500 rokmi. Všetko, čo sa dnes deje, sa deje v súlade s interpretáciou Písma katolíckou teológiou. Keby si povedal, že sú v protiklade s Písmom, tak odpoveď je – nie. V Spoločnom vyhlásení katolíckej a luteránskej cirkvi z roku 1999 sa hovorí, že teologické dôvody delenia kresťanstva sa pominuli. Ale jednotlivé kresťanské tradície sa tak vyvinuli a vzdialili od seba, že už inštitucionálne zjednotenie nie je možné. Dnes sa už teológovia vedia dohodnúť, ale cirkevní politici, farári na pastoračnej úrovni sa nevedia dohodnúť.

O. Prostredník: Áno. Ide o Spoločné vyhlásenie k učeniu o ospravedlnení z viery. Na tom vyhlásení bolo zaujímavé, že sa tam hovorilo o diferencovanom konsenze (vynášli taký zaujímavý pojem). Tam ide o to, že stále pretrvávajú veci, ktoré rozdeľujú tieto dve cirkevné tradície, ale tie rozhodujúce témy už cirkev nerozdeľujú. Dôvody vieroučných zavrnutí, tie kľatby pominuli a preto by sme už mohli hľadať cestu k jednotnému spoločenstvu.

J. Henžel: Tie kliatby nikdy neboli zrušené, len sa neuplatňujú. Zásadné vieroučné rozdielnosti stále pretrvávajú a Rímsko-katolícka cirkev odpustky stále udeľuje – v tomto tzv. roku milosrdenstva ešte hojnejšie.

Vráťme sa k našej téme...

O. Prostredník: Áno, vráťme. Myslím si, že v súvislosti s témou sloboda a zodpovednosť je dobré pripomenúť si jednu Lutherovu myšlienku z jeho spisu *O slobode kresťana*, kde veľmi pekne a výstižne hovorí o tom, čím vlastne sloboda kresťana je: „Kresťan je slobodný pán nad všetkým a nikomu nie je poddaný, ale zároveň je sluha všetkých a každému poddaný.“ Tým vlastne vystihuje napätie slobody, ktoré nikdy nesmieme stratiť zo zreteľa v našom praktickom živote. Ak aj hovoríme, že sloboda v cirkevnom spoločenstve sa meria podľa vernosti Písmu, ale my veľmi dobre vieme, že tá vernosť Písmu sa musí hľadať vždy znova a znova a nie je možné zastať na nejakej jednej úrovni výkladu biblických

textov. Tie texty sú nadčasové, to však neznamená, že nie sú vo svojom výklade nemenné. V každom čase majú svoju pravdivostnú hodnotu, len ju musíme hľadať. A ak prestaneme hľadať, tak už nie sme slobodní, ale stávame sa otrokmi nejakej tradície.

J. Henžel: Nechcem to obracať k hermeneutike (súbor pravidiel na výklad Biblie), to by príliš rozšírilo danú tému. Ale – pár slov k tomu, čo odznelo. Ja nezastávam takéto stanovisko. Áno, Písmu je možné rozumieť, aj keď nie vyčerpávajúco. Súhlasím aj s tým, že musíme stále znova a znova formulovať to, čo nám hovorí – Cirkev to robí od doby apoštolov. Písmo je zrozumiteľné teraz, tak ako bolo zrozumiteľné voľakedy. My máme zodpovednosť nanovo formulovať, čo nám v ňom Pán Boh zjavil. Ale On nezjavuje dnes nič iné, ako na začiatku.

O. Prostredník: Možno by sme sa mohli zhodnúť aspoň na tom, že sú biblické texty, ktoré generácie pred nami nepochopili správne...

J. Henžel: ...s tým súhlasím. Ved' ani my možno niečo nechápeme správne.

M. Kocúr: ...ja by som nadviazal, že môžeme v Písme nájsť niečo, čo tam tí pred nami nenašli. Taká je, napríklad, teória o tom, že človek nevznikol len z jedného páru (Adama a Evy), alebo ako sa odvodzovala heliocentrická či geocentrická sústava od biblického učenia, teda kozmologické predstavy a mnohé ďalšie. Takže ja by som bol veľmi pokorný pri tvrdení, že v Biblii nenájdeme nové odpovede a nenájdeme iné pravdy, ako tie, čo sme doteraz poznali a považovali ich za jasné a nemenné. Ved' v minulosti sa zdôrazňovalo a Bibliou obhajovalo otroctvo, nadradenosť bielej rasy, na Slovensku máme Rómov, ktorých kresťania nemajú radi...

J. Henžel: ...no áno, ale všetko, čo spomínaš, sú falošné porozumenia...

M. Kocúr: ...ale dlhé roky ich kresťania považovali za správne. Za falošné ich označili až neskoršie teologické skúmania, a to, že

Foto: ŠJú

cirkev už bola pod tlakom nových zistení. Ako sa hovorí, že cirkev pristúpi na dialóg až vtedy, keď vyčerpá všetky ostatné možnosti. Teraz povieme, že to bolo falošné, ale dokument o historickej zodpovednosti kresťanstva a katolicizmu od pápeža Jána Pavla II. – to je dlhý zoznam priznania historickej zodpovednosti za tie nesprávne teologické a morálno-teologické interpretácie. Aj s prosbou o odpustenie. Ja si myslím, že je to veľká škola pokory a že treba viac počúvať, ako len povedať, že máme pravdu a nič nové už nemôžeme v Písme objaviť.

Predstavme si slobodu ako systém vzťahov. Aké miesto v tomto systéme by ste dali Písmu – Biblii, ktorá je súborom pravidiel a poslušností?

J. Henžel: Keď využijem ako pomôcku slovenčinu – slovo zodpovednosť vlastne vyjadruje to, že prvotné je to, že niekto hovorí a my, ľudia, sa tomu zodpovedáme. Niekto povedal – stvoril vesmír, svet a človeka, a preto sme

zodpovední Stvoriteľovi. Človek má aj zodpovednosť morálnu, to znamená, že ten Niekto nám v Písme povedal, aký je ON, akí sme my a čo chce, aby sme robili. Tým sa my zodpovedáme Jemu. V Biblii je odhalený aj Stvoriteľov zámer – k čomu toto všetko smeruje. A my sme zodpovední aj za naplnenie tohto zámeru. Tieto druhy zodpovednosti máme aj bez ohľadu na to, akú slobodu nám niekto dá alebo nedá.

O. Prostredník: Má v ňom také miesto, do akej miery chápeme biblické texty ako zjavenú pravdu o človeku. Pre mňa sú biblické texty vzácné tým, že sú akousi kondenzovanou pravdou o tom, čo ľudia prežívali, a v tom sú nadsťasové. A sloboda, tak ako je definovaná v biblických textoch a ako ju ja vnímam vo svojej interpretačnej tradícii, je previazaná na pravdu a lásku. Ja svoju slobodu môžem uplatňovať len vtedy, ak ju pomeriavam hodnotou lásky. To znamená, že ak chcem budovať vo svojej slobode spoločenstvo s ľuďmi, ktorí sú vďaka mňa, na kto-

rých som odkázaný ja a ktorí sú odkázaní na mňa, tak musím toto spoločenstvo budovať na pravde a láske. To je pre mňa miesto Biblických textov v spoločenstve, ktoré vyznáva slobodu ako základnú hodnotu spoluzití.

M. Kocúr: Myslím si, že každý dá Biblii v živote také miesto, aké chce. Pre veriaceho človeka je a bude Písmo vždy zdrojom reflexie Božieho slova a toho, čo Boh cez generácie hovoril. Podľa mňa cirkev musí interpretovať dnešný svet cez Božie slovo. Písmo, a nie teologické interpretácie sú základom; k nemu sa treba vždy, za každých okolností vracáť. Niekedy viac interpretujeme teologické názory ako samotnú Bibliu a sme determinovaní skôr cirkevnou dogmatikou alebo konfesionálnou perspektívou. Nepýtame sa Božieho slova v tom kontexte, aký pôvodne malo, a tak nenachádzame tie odpovede, ktoré z Písma zaznievajú. Ide o to, či čítame pastierske listy, alebo Písmo. V Písme sú všetky odpovede, a je pre mňa pri každom otvorení nové. ■

Prečo smútiš, duša moja

Ján Machajdík, 1964

Ewald Danel, 2016

1. Pre - čo smú - tiš, du - ša mo - ja, že ma po - kryl smr - ti tieň,
 2. A - le ži - vot i smrť ria - di več - ná Bo - žia pra - vi - ca,
 3. O - sla - vu - jem Bo - žiu ver - nost', je - ho lás - ku, dob - ro - tu,
 4. Vy - vy - šu - jem Spa - si - te - ľa, Pá - na Kris - ta mi - lé - ho,

svet - lá keď mi has - nú v dia - li, ku sklon - ku sa chý - li deň?
 ot - cov - ská a mi - lo - srd - ná, hoc v nej prút i pa - li - ca.
 on aj v smr - ti po - te - ší ma, pre - ve - die ma k ži - vo - tu.
 od - pus - til mi všet - ky hrie - chy, keď som vo - lal na ne - ho.

Svet-lá keď mi has-nú v dia-li, srd-cia keď sa chve-jú v žia-li pre môj ko-niec, á - no, preň.
 Ot-cov-ská a mi-lo-srd-ná, aj keď ces-ta na-ša blud-ná vha-ňa stud nám na lí-ca.
 On aj v smr-ti po-te-ší ma, v bie-de mno-hej si ma vší-ma, dá-va kro-kom is-to-tu.
 Od-pus-til mi všet-ky hrie-chy, ne-zo-stá-vam bez ú-te-chy dnes i ča-su kaž-dé-ho.

PRÍBEH JEDNEJ PIESNE

Začiatkom novembra si počas Pamiatky zosnulých pravidelne pripomínáme našich drahých a blízkych, ktorí už nie sú tu s nami. K týmto sviatkom patria, alebo by mali patriť aj piesne, v ktorých rozjímame o živote i o smrti. Na podnet Ewala Danela vám chceme vyrozprávať príbeh jednej z nich.

Písal sa rok 1962. Autor textu piesne **Prečo smútiš, duša moja, že ma pokrýl smrť tieň**, môj otec Ján Machajdík, sa v tom čase nachádzal v hraničnej situácii medzi životom a smrťou. Mal vtedy 55 rokov, manželku a dve nedospelé deti. Celá rodina sme napriek očakávaniu na Pána Boha prežívali aj chvíle úzkosti, bolesti a neistoty, čo s nami bude... Vo svojich poznámkach k piesni otecko píše: *Táto báseň vyjadruje moju osobnú skúsenosť s Pánom. Môj zdravotný stav bol u mňa, u mojich milých i u lekárov považovaný za beznadziejný. Upadal som do bezvedomia a aj keď som*

bol pri vedomí, nevládal som nič, nevidel som písať ani čítať, predmety som videl zahalené ako do hmly... od februára do leta som dostal 20-krát transfúziu a mnohé lieky. Pán ma milostivo pozdvihol nad naše očakávanie. Môj priateľ, Ján Rosa, si prial, aby som túto skúsenosť napísal vo forme piesne, ktorú by on zhudobnil. Poslúchol som ho, ale je to skôr báseň ako pieseň...

Stalo sa – text mal 6 slôh, z ktorých prvé tri vyjadrovali intimitu vnútorného zápasu odchádzania a nasledujú-

Do tvojich rúk, môj Bože

W.Gschwind, prel. Michal Slavka, 2015

Ivan Valenta, 2016

1. Do tvo - jich rúk, môj Bo - že, svoj ži - vot po - kla - dám. Len ty ma dr - žať
 2. Však v ru - kách ver - ných stá - lych som is - tý, u - kry - tý. Bárs v sl - zách, v smút - ku,
 3. Čo si ty pre mňa str - pel, raz v slá - ve u - vi - dím... Na krí - ži za mňas'

mô - žeš, bez te - ba zhy - niem sám. To dra - hé me - no Je - žiš a
 žia - li, viem, že ma dr - žíš ty. Ty krie - siš mo - ju vie - ru, ná -
 ú - pel, a - ko sa od - vďa - čím? Tak kľak - nem si v po - ko - re a

v ňom od - pus - te - nie ma dví - ha lás - kou vo - zvýš, cez hor - kú smrť chce niešť.
 de - jou pod - pie - raš, mi ces - tu žeh - náš ste - rú a do - ma po - koj dáš.
 vzdých - nem: Slá - va ti! Ma kry - je lás - ky mo - re, už sa viac ne - stra - tím.

ce tri slohy vztah k Pánu Bohu na báze hlbokkej dôvery. Zhudobnená pieseň sa dostala do KS pod č. 541, avšak iba v neúplnej podobe bez prvých troch osobných slôh. Keď spevník vyšiel, Ján Machajdík už bol u svojho nebeského Otca. Nevieame o tom, že by sa pieseň spievala. Možno to súvisí aj s tým, že zhudobnenie takejto témy naozaj nie je jednoduché.

Keď sme pre potreby nového spevníka analyzovali piesne v KS, boli sme oslovení spomínaným textom. Poeti aj hudobníci ho vnímali ako veľmi osobný, pritom vyučujúci, hlboký obsahom i poetickým spracovaním („je to ako keby vytryskol nový žalm“). Podobne to vyjadrili aj mladí ľudia, ktorých sme požiadali o názor („pieseň mi príde unikátna práve veršami, ktoré sa v skratenej verzii v KS nenachádzajú“). Porozumeľi sme, že téma zomierania a rozlúčky s drahými je v každej generácii aktuálna a živá. Dotýka sa každého z nás. Svedčí o tom aj fakt, že v priebehu rokov bol text opakovane zhudobnený viacerými skladateľmi. Naposledy Ewaldom Danelom, ktorý o svojej tvorbe povedal: *V procese uvažovania a hľadania som rozmýšľal o chorálovom type melódie. Hlavným cieľom bolo, aby sa pieseň ujala, aby ju melódia neodsúdila na nespívanie. Uvedomil som si, že hutnosť a zá-*

važnosť textu musí vyvážiť jednoduchá, ľahko zapamätateľná melódia, ktorá by umožnila ponorenie sa do textu. Spievateľná takpovediac automaticky. A harmonizácia ešte jednoduchšia, aby nebrzdila tempo a plynulosť deklamácie slov nesených melódiou. Rozhodol som sa pre tóninu d mol, v hudbe spájanú s témou utrpenia (Mozart, Haydn...).

Pieseň uverejňujeme v tejto podobe, jej tvorba je ohraňčená rokmi 1964 a 2016, čo je 52 rokov...

Vrátili sme jej jednu z predtým vynechaných slôh, a tým doplnili jej pôvodný obsah podľa Žalmu 42, 6: *Prečo si smutná, moja duša, a prečo sa nepokojíš vo mne? Čakaj na Boha, opäť mu budem vzdávať chválu; len jemu, svojej spásu.*

Druhá pieseň – **Do tvojich rúk, môj Bože**, svoj život pokladám – nie je síce spätá s podobným príbehom, ale je príbuzná obsahom. Aj tým, že autor prekladu, Michal Slavka, ju vytvoril ako 94-ročný, teda tiež v období, keď už vedel, že jeho stretnutie s Bohom sa priblížilo. Niekoľko mesiacov po jej zhudobnení Ivanom Valentom ho Pán Boh prijal do svojho príbytku. ■

Za SPS Milica Kailingová

Súčasný rozvoj technológií založených na využití kvantovej fyziky so sebou prináša javy a fenomény, ktoré nás svojím efektom na spoločnosť a dôsledkami pre privátny život človeka v kontexte medziľudských vzťahov dosť zaskočili. Rodí sa nová disciplína, ktorá napriek tomu, že je kontroverzná, sa čoraz viac udomácňuje v širokej rodine prírodných a spoločenských vied nielen vo svete, ale aj na Slovensku.

(nano – v zloženinách prvá časť označujúca veľkosť, resp. malosť – mili, mikro, nano, piko...)

NANOETIKA – VÝZVA DOBY

TIBOR MÁHRÍK

(Prednáša na FF Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, kazateľ CB)

Rozvoj vied

Je zaujímavé sledovať zrod vedeckých disciplín, ktorý sa dial v dôsledku rozvoja vedeckého myslenia a postupnej špecializácie a odbornej profilácie. Napríklad za vznik fyziky môžeme vdačiť odborným prácam Kopernika, Galileia a Keplera v 14.–15. storočí. Chémia sa osamostatňovala v dôsledku rozsiahlych experimentov a teoretických prác Boyla (1661) a Lavoisiera (1780). Geologický výskum, spracovanie nových objavených území do máp a mineralogické objavy 18.–19. storočia sa stali zase dôvodom zrodu geológie. Podobne je to s biológiou (1950), kybernetikou (1960) či genetikou (1970).

Bioetika

Zaujímavým príkladom je zrod bioetiky. Pojem „bioetika“ sa objavuje po prvýkrát v roku 1971 v knihe Van Rensselaera Pottera – *Bioethics: Bridge to the Future* a veľmi dobre koncipovaná esej *Bioethics as a Discipline* z pera Daniela Callahana v roku 1973, čo odštartovalo udomácnenie bioetiky ako samostatnej vedy v rodine vied, ktoré majú interdisciplinárny presah. To znamená – vstupuje do odbornej problematiky biológie z východiskovej pozície etiky, pričom zasahuje aj do oblasti práva, psychológie či teológie. Jej pôvod siaha ešte do 60-tych rokov minulého storočia najmä vďaka novým technikám a technológiám, ktoré sa v tom období začali používať v medicíne.

Dôležitým faktorom pre vznik bioetiky bolo aj kultúrne a filozofické prostredie v západnej časti hemisféry, pre ktoré sa stal typický hodnotový relativizmus. Tradičné chápanie morálky a osvedčené etické riešenia medicínskych problémov sa tvárou v tvár novým fenoménom dostali do závozu a bolo potrebné nové výzvy vedy riešiť iným, komplexnejším, tvorivým spôsobom. Ide najmä o problematiku umelého oplodnenia, génového inžinierstva, transplantácie, transsexuálnu chirurgiu, reanimáciu, eutanáziu, po-

kusy na ľuďoch i zvieratách a podobne. V súčasnosti bioetika čoraz viac smeruje k ekologickému rozmeru uvažovania a prelína sa s environmentálnou etikou.

Vznik nanoetiky

S rozvojom kvantovej fyziky, aplikovanej do širokej škály rôznych technológií, sa rodí nový odbor s názvom nanoetika. Ide o etické problémy súvisiace s tzv. nanotechnológiami. Pod nano-technológiou rozumieme presnú manipuláciu s materiálmi na molekulárnej úrovni alebo štruktúr, ktorých rozmery sú v rozsahu 1-100 nanometrov ($1\text{ nm} = 1.10^{-9}\text{ m}$), pričom sa využívajú nové vlastnosti, ktoré materiály vďaka tejto manipulácii získavajú. Pri takýchto manipuláciách zvyčajne vznikajú prekvapujúce fyzikálne i chemické vlastnosti. Tie sa dajú využívať nielen v armáde, ale tiež v medicíne, kozmetike, športovom oblečení, náradí...

Viacere svetové firmy, korporácie a laboratória signalizovali v druhej polovici 90-tych rokov minulého storočia výrazné investície do výskumu a využitia nanotechnológií vo svojich produktoch. To sa aj udialo – nanotechnológie slávia nevídaný rozmach a výsledky zažívajú úspech. Niektoré z nich však so sebou prinášajú závažné etické problémy a otázky, ktoré v očiach mnohých legitimizujú nanoetiku ako samostatnú disciplínu. Verejnosti známym bol svojho času problém, či vo vrcholovom plávaní je alebo nie je prípustné používanie plaviek ušitých z materiálov, ktoré sú vyrobené nanotechnológiou. Takéto plavky totiž zjavne plavcom pomáhajú v plávaní. Pred niekoľkými rokmi si takéto plavky nemohli všetci športovci dovoliť, preto bolo ich používanie zakázané. Dnes sú finančne ľahko dostupné a pokiaľ majú certifikáciu FINA, môžu ich súťažiaci používať.

Riziká nanotechnológií

Oveľa vážnejším problémom je mimoriadna škodlivosť niektorých nanočastíc pre živý organizmus, vý-

skyt uhlíkových nanovláken v dýchacom systéme či super mikročipové technológie, pri ktorých je vážne narušený ethos privátnosti. Ide najmä o nedetekovateľné a takmer neviditeľné odpočúvacie zariadenia a rýchlo sa rozvíjajúci svet kyberreality. Keďže klasické etické východiská a systémy z minulosti neposkytujú dostatočnú bázu pre riešenie súčasných etických dilem v tejto oblasti, nanoetika ako vedecká disciplína otvára etické, sociálne, environmentálne, medicínske, politické, ekonomické, legislatívne a iné témy, ktoré reflektujú javy súvisiace s nanotechnológiami. Ide o zložitú problematiku, pre ktorú neexistuje jedna etická báza, ktorá by prinášala uspokojivé riešenia pre jednotlivé segmenty tvoriace komplexné pole, ktoré sa nanoetika usiluje pokryť.

Prínos nanotechnológií

Nanotechnológie prinášajú reálne pozitívne hodnoty a umožňujú tvoriť vízie, ktorých hoci aj čiastočné splnenie by bolo pre ľudstvo veľkým prínosom. Jednou z oblastí je svet energie a energetických zdrojov. Niektoré krajiny (Arizona) a najmä subsaharská Afrika trpia na nedostatok energetických zdrojov, bez ktorých sa nedá realizovať ich celkový rozvoj. Vďaka nanotechnológii sa skvalitňujú solárne články, dosahuje sa lepšia efektívnosť spracovania slnečnej energie. Pracuje sa na umelej fotosyntéze, vďaka ktorej by sa dokázala slnečná energia uchovávať v chemickej väzbe podobne, ako to robia rastliny. Tým by bol z ekonomického hľadiska vyriešený aj transport energie do miest na zemi, kde je energie nedostatok.

Problém s vodou

Ďalším smelým projektom je riešenie nedostatku pitnej vody. Podľa Svetovej zdravotníckej organizácie takmer 1, 1 miliardy ľudí v roku 2000 trpelo nedostatkom pitnej vody a 2, 4 miliardy nemalo prístup k zdravotne nezávadnej vode. Keďže voda je nevyhnutná pre poľnohospodárstvo i priemysel, stala sa komoditou, ktorá je strategicky mimoriadne dôležitá pre možný ekonomický rozvoj krajín, kde jej je nedostatok. Nanotechnologické filtre majú presne definované póry priepustnosti vhodné pre rozmery molekúl vody, pričom zachytia väčšinu nečistôt, toxínov, solí, minerálov, baktérií a vírusov, čím sa môže získať ultračistá voda bez ohľadu na stupeň jej pôvodného znečistenia.

Zdravotníctvo

Nanotechnológia zohráva dôležitú úlohu pri konštruovaní zariadení a systémov, ktoré dokážu identifikovať nemoci, ale najmä pomáhajú porozumieť mechanizmu choroby, čo má výstupný efekt v účinnej liečbe. Dnešný výskum je rozsiahly. Napríklad sa skúma ničiaci efekt častíc zlata, ktoré sú zavedené do hmoty nádoru a následne sú zohriate laserom tak, že explodujú. V najbližších rokoch sa v rámci výskumu očakáva, že dokážeme rozpoznať molekulárne zmeny vedúce k rakovine ešte v počiatočnom štádiu, v ktorom dokážeme rodiacu sa chorobu zastaviť.

Osobitné nádeje sa vkladajú do nanotechnológií v súvislosti s riešením choroby HIV/Aids. Problémom

je častá mutácia vírusu, v dôsledku čoho ľudský imunitný systém nevie zmutovaný vírus identifikovať. Zistilo sa však, že aj keď vírus mutuje, jeho proteínová štruktúra ostáva rovnaká, čo vytvára priestor pre nanotechnológiu, ktorá by prostredníctvom nanočastíc ako „lákadla“ mohla vírusu zabrániť jeho naviazaniu sa na ľudskú bunku.

Niektoré smelšie plány idú ešte ďalej. Očakáva sa zakomponovanie nanovláken do štruktúry DNA, v ktorej budú fungovať ako detektory následných genetických sekvencií, ktorých symptómy budú nežiaduce. Do tejto kategórie možno zaradiť aj zvládnutie technológií, ktoré budú schopné upravovať jednotlivé molekuly ľudského tela, čím sa zníži efekt starnutia, zlepši sa kvalita života a ľudský život sa predĺži.

Futuristické úvahy

Človeka vždy fascinovala nesmrteľnosť. S touto témou súvisia aj rôzne úvahy o umelej inteligencii, transhumanizme a o tom, či raz stroje prevládnu nad človekom. Vývoj umelej inteligencie preto zahŕňa nielen technologické, ale aj etické a filozofické otázky súvisiace s podstatou ľudskej mysle, vedomia a dichotomickej, prípadne trichotomickej podstaty človeka. Spôsob definovania inteligencie a ľudskej duše ostáva rozhodujúcim faktorom v tomto komplexe, ktorého praktickým výstupom je napríklad otázka abortie a eutanázie. Prístup odbornej aj laickej verejnosti k problematike umelej inteligencie sa stáva dôležitým ukazovateľom v našom porozumení odlišnosti alebo jednoty umelej a ľudskej inteligencie. Futuristické úvahy o prekonaní dominancie človeka vo svete smerujú svojím spôsobom k hlbšej otázke o podstate človeka.

Čo je inteligencia?

V súčasnosti prebiehajú viaceré projekty, ktorých cieľom je identifikovať rôzne prístupy a definície inteligencie. Sú to veľmi zaujímavé štúdie a ich výsledky sú podnetné pre oblasť etiky. Ukazuje sa, že emócie sú výlučnou charakteristikou skúsenosti človeka. Už v roku 1984 P. C. Rogers tvrdil, že konceptuálna analýza nie je postačujúca a schopnosť cítiť je nutná podmienka zmysluplného jazyka v komunikácii, pritom bol presvedčený, že ani prístup historickej evolúcie k analýze emocionality neotvorí cestu k jej úspešnej konštrukčnej realizácii.

Ukazuje sa, že inteligencia funguje na dvoch pilotných komunikačných cestách, jazyku a vzťahoch. Objekty, ktoré nevieme opísať slovami, existujú pre človeka v inom zmysle ako tie, ktoré vie opísať, a teda následne abstrahovať. Ľudský jazyk je v tomto procese rozhodujúci, nakoľko ním rozlišujeme odtiene slov, a teda aj reality, ktorú je opäť možné zdieľať s ostatnými vďaka pojmovému aparátu. Zdieľanie s ostatnými nie je len podávanie informácií, ale súvisí aj s tým, že človek vstupuje do záväzkov (vzťahov). Porozumenie je založené na načúvaní, teda vnútornej interpretácii významu jednotlivých slov. Záväzok však implicitne predpokladá dialóg, preto inteligencia zjavne predpokladá sociálne vzťahy a zároveň generuje sociálne záväzky.

Záver

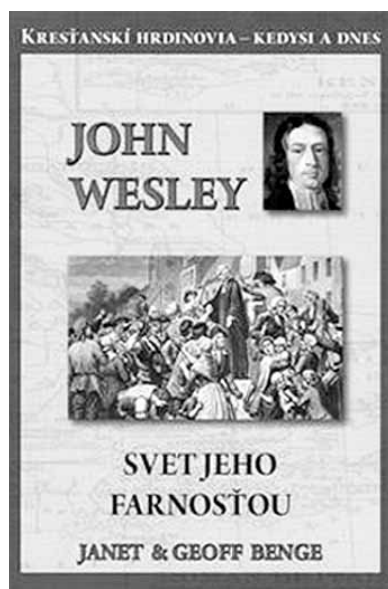
Súčasný postmoderný etický prostredie krajín, v ktorých je nanotechnológia opodstatnenou témou, je tvorené eklektickým komplexom rôznych filozofií, ktoré predstavujú pre nanoetiku naliehavú výzvu. Medzi hlavnými prúdmi možno identifikovať rôzne, často vzájomne protichodné mienkotvorné koncepty. Jeden z efektov globalizácie je dialóg rôznych kultúr nielen v interkontinentálnom zmysle, ale vďaka migrácii obyvateľstva aj v jednotlivých krajinách najmä západného sveta, pre ktorý je typický názorový pluralizmus a relativizmus. Informačná revolúcia a kyberpriestor sú živnou pôdou jednoty v rozmanitosti, v ktorej etický relativizmus zapustil svoje korene.

Etický relativizmus vychádza z predpokladu, že etické princípy v tej-ktorej kultúre sú jej produktom, a preto rôzne kultúry môžu vytvoriť rôzne etické systémy, ktoré navzájom môžu byť kontradiktórné. Zároveň implikuje vážne otázky o vzťahu jednotlivca a spoločnosti; o kritériách posudzovania dobra a zla v súvislosti so zavádzaním nových technológií; o dôležitosti hodnôt, ktoré ctí menšina ako subsystém; o dôležitosti hodnôt, ktoré ctí väčšina. To nie sú malé výzvy.

Štúdia vychádza ako súčasť projektu KEGA č. 044UKF-4/2016 s názvom „Nanoetika“, tvorba vysokoškolskej učebnice a webovej platformy pre I. a II. stupeň vysokoškolského štúdia. ■

DVE NOVÉ KNIHY O MISIONÁROCH – pokračovanie životných príbehov zo série *Kresťanskí hrdinovia*

Životný príbeh Johna Wesleyho nadväzuje na históriu grófa Zinzendorfa a Moravských bratov. Cestou na lodi do novej kolónie Georgie v Amerike sa mladý anglikánsky farár počas búrky zoznámil so skupinou Moravských bratov, ktorých neochvejná viera na neho zapôsobila natoľko, že začal skúmať svoj vlastný duchovný stav. Po návrate do Anglicka mu pomohol Peter Bohler z Jednoty bratskej, ktorý mu vysvetlil cestu spasenia a viedol ho k obráteniu. Johna Pán Boh použil v obrovskom diele prebudenia v Anglicku. Príbeh bratov Johna a Charlesa Wesleyovcov nám má aj po 300 rokoch čo povedať. Autori Geoff a Janet Bengé ich vykresľujú so všetkými dobrodružstvami, ktoré k mladosti patria, a zároveň tak, aby povzbudili čitateľov k väčšej túžbe po misii v súčasnosti a po posvätenom živote.

John Wesley: Svet jeho farností (1703 – 1791)

Nahnevaný dav žiadal, aby John vyšiel z domu. O chvíľu ho potme odvádzali do susedného mesta, sprevádzaného tristo ľuďmi. V ďalšom meste sa dav zväčšil a ich zlosť sa vystupňovala. „Ste ochotní ma počúvať?“ – zakričal John. „Nie, nie!“ – odpovedali s krikom. „Vytlačte mu mozog! Zabite ho!“

John Wesley s veľkou dôverou voči Bohu nasledoval svoje povolanie. S ojedinelou víziou sa vzoprel sile rozhnevaného davu a dlhoročným tradíciám, aby ponúkol Kristovu nádej miliónom ľudí, ktorí sa nachádzali mimo vplyvu cirkvi v tej dobe. Tento oduševnený a neúnavný anglikánsky kňaz prešiel počas života na koni štvrt milióna anglických míľ, pri tom zastavoval a odkázal viac ako 40 000 kázni pod holým nebom, v kostoloch a v stodolách.

Hnutie, zamerané na Božiu lásku a svätý život, ktoré Wesley založil, sa rýchlo rozšírilo v podobe živých metodistických spoločenstiev po celom Anglicku a onedlho malo získať pre Krista aj vzdialené národy.

Odvážnym mužom, ktorý prevážal Biblie a literatúru do východnej Európy a iných častí sveta, bol Holanďan – brat Andrej, ktorý svoje pravé meno tajil. Založil organizáciu Otvorené dvere a jeho heslom je, že pre Pána Boha neexistujú žiadne zatvorené hranice.

O SVETLE V OMBE

LENKA TIMKOVÁ, Wycliffe Slovakia

V malom meste na východe Kene sa pred 38 rokmi narodila Adab. Vyrastala v prašnom prostredí polopúšte v mimoriadne skromných podmienkach medzi tými, ktorí vyznávajú iné väčšinové náboženstvo. Jej rodičia dbali o to, aby verne nasledovala vieru svojej komunity. Naučila sa, k čomu ju viedli doma aj v škole. Úspešne ukončila základnú školu, stretla muža rovnakého vierovyznania a vstúpili spolu do manželstva. Mali spolu dve deti. Po krátkom čase jej manžel spáchal trestný čin a zavrel ho do väzenia. Adab bola dovtedy matkou v domácnosti, ako je to bežné u žien z týchto komunít. Bez živiteľa rodiny zostala sama s dvoma deťmi bez prostriedkov. Hľadala pomoc na rôznych miestach, ale nenašla ju. Dostali sa tak do núdze, akú predtým nepoznali.

V oblasti, kde Adab žila, pôsobila kresťanská učiteľka Carol a misionár Daniel z Africkej vnútrozemskej cirkvi. Carol sa dozvedela o Adab a navštívila ju. Poskytla jej útočisko a keď to bolo možné, aj materiálnu pomoc. Daniel organizoval biblické vyučovanie spojené s kurzom šitia. Adab prišla na jeho hodiny. Dozvedela sa o Pánovi Ježišovi Kristovi, uverila v Neho a začala Ho nasledovať. Stala sa jednou z prvých kresťaniek v komunite Omba. Na Danielových hodinách sa dozvedala o kresťanskom spôsobe života. Postupne sa učila šiť. Daniel prisľúbil, že najlepší žiak v triede dostane šijací stroj. Adab sa veľmi snažila a nakoniec sa jej to podarilo. Z Božej milosti skončil šijací stroj v jej rukách. Po skončení tohto kurzu bola pevnejšia vo viere a zároveň mala niečo, čo jej umožnilo postarať sa o svoju rodinu. Začala podnikáť ako krajčírka v meste, v ktorom sa narodila.

So zmenou viery však prišli aj zmeny postojov a správania sa jej okolia. Matka, bratia aj ostatní príbuzní boli pobúrení. Rozhodli sa, že ju prinútiť vzdať

sa Krista a vrátiť sa späť k viere svojej rodiny. Pri spoločných stretnutiach ju trestali a kruto bili. Nakoniec sa rozhodli, že jej vezmú deti. Zdrvená a sklúčená Adab sa však napriek svojej bolesti Krista nevzdala.

Po čase sa jej manžel vrátil z väzenia. Dozvedel sa o tom, že sa z nej stala kresťanka. Vyhľadal ju, aby sa dozvedel, či je to pravda. Keď mu to potvrdila, dal jej na výber. Buď prestane byť kresťankou, alebo sa môže považovať za rozvedenú. Adab zapretie svojej viery odmietla, a tak ju jej manžel prehlásil za rozvedenú.

Prvý krok

V tom čase sa vodcovia komunity Omba rozhodli, že požiadajú vedenie organizácie Wycliffe v Keni (BTL) o pomoc s vyučovaním ich detí a dospelých. Uvedomili si, že spôsob, ako sa dostať z chudoby, je dosiahnuť aspoň základné vzdelanie. To je prvý krok k tomu, aby si našli prácu či dostali sa do vlády. Bez zástupcov v miestnom zastupiteľstve nemá kto obhajovať ich vlastné záujmy. Stretnutie s vedením organizácie

Brat Andrej (1928 -)

„Pane, oslepi oči, ktoré vidia,“ – modlil sa Andrej, keď sa zo strážnej boudky vynorili dvaja muži pohraničnej stráže a vyzvali ho, aby vystúpil z auta. Jeden colník otvoril Andrejov kufor. Preložil nabok niekoľko košíčiek a tam, priamo na očiach, ležali evanjelizačné traktáty. Andrejovi sa potili dlane. Človek, ktorý prevážal takéto materiály, by bol na mieste zatknutý.

Keď sa brat Andrej stal Božím pašerákom, riziko mu bolo dôverne známe. Ako malý chlapec sa odvážny Andrej van der Bijl pridal k holandskému odboju proti nacistickej okupácii. Ako mladý muž horlivo bojoval na holandských Východoindických ostrovoch, až pokiaľ hrôzy vojny neuvrhli tohto hľadača dobrodružstva do alkoholizmu a zúfalstva.

Vykúpený Pánom Bohom sa Andrej stal smelým poslom nádeje, ktorý pašoval Písmo Sväté cez uzatvorené hranice a zásoboval ním prenasledovaných kresťanov za železnou oponou. Dnes brat Andrej a služba organizácie Otvorené dvere naďalej rozsvetľuje svetlo Pána Ježiša Krista na tých najtmavších miestach sveta.

Uvedené publikácie preložila do slovenčiny Anna Gajdošová,

vydal ViViT Kežmarok.

John Wesley 2016, Brat Andrej 2016.

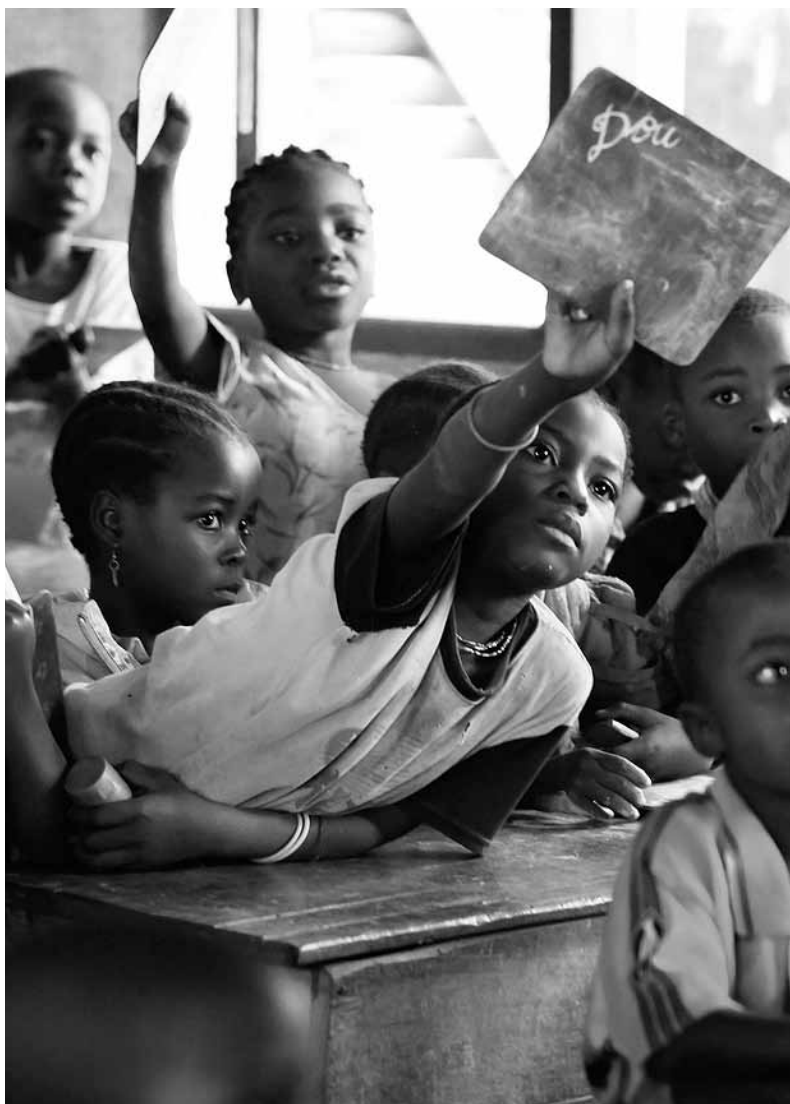

Foto: Zeke Du Plessis

Foto: Jaro Tomašovský

sprostredkoval misionár Daniel. Poznal sa s pracovníkmi v BTL a rád to vybavil. Roky hľadal spôsob, ako sa dostať bližšie k ľuďom z tejto komunity, ale jeho snahy mali len malý dopad. Wycliffe by mohol týmto ľuďom zabezpečiť aj evanjelium v ich vlastnom jazyku. Stretnutie prebehlo úspešne. Komunita vyčlenila pre organizáciu časť svojho pozemku a BTL postavila na tomto území základnú školu. Začali sa práce na rozvoji miestneho jazyka, rozbehlo sa vyučovanie a začali sa práce na preklade Biblie.

Počas tohto procesu Daniel zoznámil Adab s pracovníkmi BTL. Bolo to radostné stretnutie spojené s plánovaním vzájomnej spolupráce. Adab bola pre BTL jedným zo vstupných bodov k ľuďom z tejto komunity a sprievodkyňou na cestách pre ňu dobre známymi miestami. Pomáhala im a stále pomáha pri kontrole prekladu Biblie do jazyka Omba.

Odozva

Jej rodina sa časom presvedčila o úprimnosti jej viery, a tak získala z ich strany isté prijatie. Vrátili jej aj deti. Adab v súčasnosti navštevuje cirkevný zbor Vý-

chodoafrickej apoštolskej cirkvi (EAPC), kde pôsobí ako tajomníčka pre prácu s dorastom. Čelí mnohým výzvam, ako aj osočovaniu zo strany svojho staršieho syna Ramiho. Kedykoľvek sa dostane do finančnej tiesne, vyčíta jej toto „bláznivé“ rozhodnutie stať sa kresťankou, čím podnietila otca k rozvodu. Rami často uteká z domu k otcovi. Po nejakom čase sa zase vracia späť. Pravdepodobne kvôli vplyvu členov jeho vzdialenejšej rodiny nedávno prestal navštevovať cirkevný zbor EAPC. Mladší syn, Tawil, je zakorenený vo viere. Modlitbou Adab je, aby Pán Boh zachránil jej staršieho syna a mladší syn zotrval vo viere v Ježiša Krista, aj keď dospeje.

Adab sa zapája do zvestovania evanjelia ženám z jej komunity. Používa pri tom Novú zmluvu a rozprávanie biblických príbehov. Niektoré zo žien už uverili v Krista a rozhodli sa Ho nasledovať.

Ester

Jednou z nich je Ester. Pred niekoľkými rokmi sa s ňou rozviedol manžel. Dôvodom bolo, že s ňou chcel mať aspoň desať detí, ale ona mu ich dokázala porodiť len

šesť. Poslal ju preč a oženil sa s inou ženou. Po tom, čo sa ocitla bez prostriedkov aj so svojimi šiestimi deťmi, musela hľadať spôsob, ako sa o ne postarať. Začala ľuďom pomáhať na farmách. Jedného dňa ju priateľka pozvala na večer rozprávania biblických príbehov. Ako obvykle, viedla ho Adab. V ten večer rozprávala príbeh o žene z Druhej knihy kráľov zo štvrtej kapitoly. Ester sa dozvedela o žene, ktorá prišla prosiť Elizea o pomoc. Elizeus spravil zázrak a ona mohla splatiť svoje dlhy. Tento príbeh Ester oslovil. Po skončení stretnutia sa opýtala Adab, či jej Boh môže pomôcť. Modlili sa spolu a Ester prijala Krista. V súčasnosti už žije vo svojom malom dome a ďalšia biblická skupinka sa stretáva u nej doma. Pán Boh ju používa na zvestovanie ženám, ktoré majú problémy v manželstve.

Faith

Ďalšou zo žien je Faith. Pod hranicu chudoby sa dostala po tom, čo jej manžela uväznili za krádež. So svojimi siedmimi deťmi hľadala útočisko v dome svojho brata. On im však nevedel pomôcť, preto ich poslal preč. V tejto situácii sa stretla s Adab. Zavolať ju na stretnu-

tie žien. Tu si Faith vypočula príbeh o žene trpiacej krvotokom (Lukáš 8, 40–48). Uverila v Krista a prijala Ho za svojho Spasiteľa.

Potrebujú pomoc

Pán Boh používa rôzne spôsoby, ako sa priblížiť k ľuďom z komunity Omba. Misionárov, ľudí z miestnej komunity, cirkevné zbory na tomto území aj kresťanské organizácie. Všetci pôsobia spoločne. Pomáhajú aj cirkvi a jednotlivci na Slovensku. Modlia sa za toto miesto a prispievajú finančnými darmi. V máji 2016 prebehol v Banskej Bystrici dobročinný „Beh partnerov v nádeji“, ktorého výťažok darovali na misijnú prácu na tomto mieste. Pomôcť môžete aj vy. Svojimi modlitbami, ktoré sú pre našich kenských kolegov veľkým povzbudením. Často čelia ťažkostiam a duchovným útokom. Môžete sa modliť aj za Adab a jej službu. Nesie veľké bremeno pri oslovovaní žien z komunity Omba. Modlite sa za Ester, Faith a ďalšie ženy, ktoré uverili v Krista skrze Adab. Modlite sa za rozvoj narastajúceho počtu biblických skupiniek medzi ženami, za vyučovanie na základnej škole, vyučovanie

ZÁLOHA

TOMÁŠ KOMRSKA
(Autor je vodič trolejbusu)

Čas od času sa pritrafí služba – záloha.

Vodič vtedy nastupuje do svojej vozovne o 3:30 s cieľom čakať, či sa niečo zomelie, lebo vtedy bude musieť vyraziť namiesto iného vodiča. Má však nádej, že sa nič nezomelie a na blahosklonný uvážený pokyn výpravcu po rozbehnutí denných služieb zmizne ešte pred fajrontom domov.

Nedefa. Mám službu, zálohu.

3:15

V nočáku cestou do práce vyspevu-
jú dve rozjarené zjavenia a päťica
vodičov sa tichučko a odovzdané
necháva unášať tmou. Pristúpil
hlučnejší kolega, volajme ho Jozef,
ktorý vie vždy presne, čo a hlavne
kto za nič nestojí. Aj dnes zasväco-
val ostatných do týchto intuíciou
overených poznatkov. Spomínaný
kolega z vozovne odchádzal ako
druhé vozidlo ešte pred štvrtou
a ja som si krátil čas čakania v zá-
lohe štartovaním trolejbusov ostat-
ným kolegom pred výjazdom.

4:53

Drnčí telefón. Výpravca mi nazna-
čuje, že sa niečo deje.

„Na konečnej zbili kolegu vodiča,
sanitka ho odviezla do nemocnice
s rozbitou hlavou a dispečerské
auto už ide sem po teba, aby si služ-
bu dokončil.“

„Koho zbili?“

„Jozefa.“

So zvláštnym pocitom si obzerám
opustený trolejbus, kvapky kolego-
vej krvi na podlahe a jeho na cucky
roztrhané tričko, ktoré vyzerá ako
keby ho napadla medvedica.

Po všetkých potrebných úkonoch
a po odchode policajtov a dispe-
čerov som ostal na nepríjemnom

pre dospelých a stavbu strednej školy, ktorá bude čoskoro potrebná. Ďa-
kujeme Bohu za Daniela, ktorého použil na to, aby otvoril dvere pre BTL
k ľuďom na tomto mieste a za pracovníkov z BTL, ktorí nasadzujú vlastné
životy, aby slúžili týmto ľuďom.

Na projekt Ombe môžete prispieť aj finančne. Potrebný mesačný prí-
spevok na podporu služby Adab je 159 Eur. Ďalšími výzvami sú príjmy
učiteľov čítania a písania pre dospelých, cestovanie na stretnutia s člen-
mi komunity, tréningy a odborný dohľad. V blízkej budúcnosti sa chcú
pracovníci BTL zamerať na tvorbu príručky na biblické štúdium, založe-
nej na knihách Rút a Jonáš v jazyku Ombe.

Ak by ste mali záujem túto službu podporiť, pošlite, prosíme, svoj prí-
spevok na číslo účtu: IBAN: **SK84 8330 0000 0026 0071 1171**. Nevy-
hnutné je zadať **variabilný symbol 405**. Bez neho nevieme príspevok
identifikovať.

Ak chcete dostávať správy o práci na mieste Ombe, pošlite nám svoj
email na adresu lenka_timkova@wycliffe.sk. Budeme vám ich posilať
dva až štyrikrát ročne. Dozviete sa o zmenách, ktoré Pán Boh koná medzi
ľuďmi v Ombe.

Ďakujeme!

Informácie o projekte Ombe nájdete aj na našom webe www.wycliffe.sk v časti projekty.

Zasadené semienko Božieho slova a dobré vzťahy, ktoré sú vytvorené
s touto komunitou, nesmieme nechať vyhynúť. ■

*(poznámka k článku) Všetky mená a názov jazykovej skupiny v člán-
ku sú zmenené v záujme zachovania bezpečnosti členov komunity
a pracovníkov v Ombe.*

Foto: Heather Pubols

mieste sám. Aspoň že slnko už začalo vykukovať spoza prísneho obzoru a pomedzi olovené mraky. Kým čakám na svoj odchod, čítam si na zastávke náborový plagát:

Prijmeme vodičov trolejbusov

Ponúkame: náborový príspevok, vyškolenie, príspevok na bývanie, príspevok na ubytovanie (a sem-tam nad ráno na konečnej po papuli). Pracovný úraz.

Ozaj, keď sa v parlamente poslanci pobijú, to je tiež pracovný úraz? Dozvie sa niekedy niekto, čo sa to vlastne Jozefovi stalo? A prečo? Brániť sa nemožno, lebo hneď je z toho neadekvátna obrana a vodič má problém. Vitajte v krajine, kde má útočník a zlodej väčšie práva ako obeť.

Poobede, kúsok nad Račianskym mýtom smerom na železničnú stanicu, začalo priamo na ceste prudko ho-

rieť osobné auto. Hasiči tam boli neuveriteľne rýchlo. Policajti zablokovali celú premávku smerom na stanicu, a to turistom a rodičom – cestujúcim v mojom trolejbuse, vracajúcim sa domov mimo mesto – nebolo vôbec po vôli. Niekoľkokrát som sa dozvedel, že kvôli mne zmeškajú vlak a že sa budú na mňa sťažovať. Nevďačná, emocionálne náročná záloha.

Navečer, keď doma tupo civiem unavenou, ale celou hlavou z okna a vidím naše auto, ako nehorí a počujem z izby, ako syn zaujato ťuká do klávesnice s cieľom dobyt mesto, som akosi vďačnejší za samozrejmosti, ktoré vôbec samozrejme nie sú. A potom do toho zatelefonoje milovaná manželka z ďalekej cudziny, že ma ľúbi. Prečo si človek váži obyčajné samozrejmosti najmä vtedy, keď ich iní strácajú, alebo ešte viac – keď ich stráca sám?

Neviem. ■

ČÍTAŤ ĽUDÍ

Kam chcú ísť? Chcu ísť so mnou?

Niektorí sa hanbia naznačiť, že to nestihli, ale radi by išli. Iní sa domáhajú odvezenia až drzo.

Dve nohy, dve ruky, jedna hlava, celkom rovnakí a predsa každý iný.

A to je dobre.

„Ďakujem, že ste ma počkali.“

Aké milé. Aké vzácne od mladého človeka. Ešte že existujú deti. Cez ne sa dá prihovoriť aj dospelým. „Šušušu – mama, videla si, ujo šofér mi zakýval, chichichi – aha, zasa.“

A na konečnej šťastné dieťaťko, usadené za volantom trolejbusu, rodičom zvečňované do albumu, stáva sa bránou ku krátkemu rozhovoru.

„Prosím vás, len mňa nie a ani číslo trolejbusu.“

„Ako sa vám páči nový trolejbus... tento deň... toto miesto... toto mesto? Idete na výlet?“

Rozrušený šťastný drobec odchádza s rodičom za pôvodným cieľom s rukou odhodlane zverenou väčšej dlani a druhou ukazuje na vzdalujúci sa trolejbus – a možno v ňom ostala iskierka pre pozitívny postoj k MHD.

Ako viesť ľudí k tomu, aby využívali MHD a nezavadzali s jedno-hlavovými autami v dopravnej špičke?

Budovaním záchytných parkovísk a najmä budovaním pozitívneho vzťahu k tejto mestskej paráde, k MHD, a to rôznym spôsobom a z rôznych strán.

Viete aké je vzrušujúce sledovať ľudí v okruhu zastávok a môjho trolejbusu a tipovať, čo asi chcú? Vždy ma niekto zaskočí nečakaným pohybom, rozhodnutím alebo gestom.

Chcel by som dosiahnuť takú vnímavosť, aby som vedel, čo ľudia chcú, skôr než si to uvedomia.

Ale bolo by to dobré?

Poznám ľudí, ktorí cielene manipulujú s túžbami ľudí, aby docielili svoje záujmy.

Poznám ľudí, ktorí robia prácu za iných a tým ich kazia.

Poznám ľudí, ktorí robia prácu len kvôli peniazom a tým kazia svoju prácu.

Poznám zopár ľudí, ktorí majú radi ľudí aj svoju prácu. Fero, bezdomovec, to je pán.

Na Americkom námestí predáva Nota Bene s takým šarmom a nadhľadom, že mu nejeden riaditeľ banky môže závidieť. Ten postoj, to nadšenie, tú nezávislosť. Prestal chlastať, pravidelne pracuje, pomáha ostatným a stále sa smeje.

Minule sedel na lavičke pred železničnou stanicou a dohovárал ostatným bezdomovcom, aby prestali slopať. Jeho opálená, vyholená hlava s jasnými smejúcimi sa očami svietila medzi špinavými šticami ako slniečko nad potrhanými búrkovými mrakmi.

Pozerali na neho prázdnyimi, vodnatými očami. Hádam ich nakopol lepším smerom. Veď kto iný ak nie on, čo bol na dne a ešte kúsok nižšie a teraz si plachtí v slobode mysle a tela.

Pochopil, že dávať ľuďom je viac ako od ľudí očakávať. Ale človek z toho musí mať radosť, inak je to ako pracovať len a len pre peniaze – a to už vieme, že za nič nestojí. Radosť z dobrého skutku je príjemnejšia ako pocit po flaši čuča. Ale aj z robenia dobra môže človek dostať opicu a stať sa nepoužiteľným.

Choďte si od neho kúpiť časopis – nebudete banovať.

Čítať ľudí – ľudia potrebujú úctu, záujem a úsmev bez ohľadu na to, či sú vo fraku, či v montérkach, upravení či strapatí.

Musím si však dávať pozor, aby som nebol vtieravý.

To nakoniec potrebuje tréning – ako všetko v živote.

Akurát neviem, čo s tými, čo sa domáhajú prehnanej úcty a rešpektu, ale akosi to k nim nepasuje.

Našťastie ich nie je až tak veľa. A okrem toho možno hľadajú to, čo v nich ešte nikto neotvoril.

Hľadajú vonku to, čo je vo vnútri. Hľadajú niečo tam, kde to nie je.

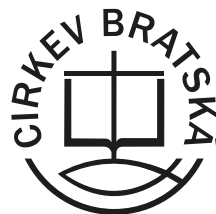
Dobrá správa – Nádej ostáva.

Tak to skúsím znovu – dať človekovi, ktorého dnes stretnem, to, čo potrebuje.

To, čo naozaj potrebuje. Stojí to za to.

Idete so mnou? ■

Z ROKOVANIA RADY CIRKVI BRATSKEJ NOVEMBER 2016

Porada Rady sa konala 11. novembra v Bratislave. Spoločné modlitby uviedol kazateľ Peter Prištiak.

Rada vyslovuje poďakovanie bratislavskému zboru na Cukrovej ulici za ochotnú a výbornú hostiteľskú službu a servis pre Spoločnú konferenciu 2016.

Úvodná časť rokovania Rady bola venovaná vízií 4x10 (zakladanie zborov) za účasti šéfredaktora časopisu Dialóg Bohuslava Piatka, ktorý informoval, že časopis chce pomáhať realizácii tejto vízie otvorením pravidelnej prílohy Dialóg – misia (zakladanie zborov).

Rada zobrala na vedomie:

Vyhlásenie predstaviteľov náboženského života o prežívaní sviatočného dňa. Text vyhlásenia je dostupný aj na www.cb.sk.

Správu tajomníka pre mládež Slavomíra Krupu z jeho návštevy Campfestu.

Informáciu o tom, že správca Waderovej nadácie, ktorá poskytovala pôžičky pre slovenské zbory do roku 2015, žiada vrátiť tieto pôžičky do Nemecka do roku 2025. Otvorená ostáva možnosť nových pôžičiek.

Ďalej Rada:

Poverila finančný odbor, aby pripravil analýzu využitia cirkevných a štátnych prostriedkov s výhľadom na rok 2017 a zvažil úpravu príplatku za správcovstvo z cirkevných prostriedkov a možnosť zamestnávať ďalších duchovenských pracovníkov.

Vydala poverenie pre kazateľov Mariána Cabadaja, Jána Máhrika a Tibora Máhrika pre vyučovanie náboženskej výchovy Cirkvi bratskej v školskom roku

2016/2017. Rozhodla, že takéto poverenie pre kazateľov CB môže vydávať štatutárny zástupca CB bez schvaľovania v Rade. O poverení pre iných pracovníkov bude aj naďalej rozhodovať Rada.

Navrhla za člena správnej rady Betánia v Kalinove n. o. Rastislava Štefka, riaditeľa Senior Garden n. o. v Hornej Seči.

Podporila účasť prešovského tímu a predsedu Rady na seminári Cesta obnovy s Johnom Wenrichom vo februári 2017. Rada prispeje českým organizátorom na náklady spojené s týmto seminárom.

Predžila prenájom hrobového miesta na cintoríne v Slávičom údolí v Bratislave, do ktorého bol pochovaný prof. Jozef Roháček, na ďalších 10 rokov.

Upravila úväzok tajomníka Rady vo vzťahu k štátnemu príspevku na 100% od 1. 1. 2017, keďže od tohto dátumu je neobsadené miesto riaditeľa Kancelárie Rady a časť jeho povinností sa presúva na tajomníka a predsedu. Preto Rada rozhodla aj o zvýšení príplatku z cirkevných prostriedkov pre predsedu Rady od 1. 1. 2017.

Schválila študijnú cestu predsedu Rady do zborov SOMA v USA v januári 2017 a rozhodla o úhrade cestovných nákladov na túto cestu do výšky dvoch tretín.

Rozhodla po dohode so staršovstvom zboru o znížení úväzku kazateľa Tibora Máhrika od 1. 1. 2017 a o znížení úväzku pre diakonku Evu Bechnú od 1. 7. 2017.

V sobotu 12. novembra sa niekoľkí členovia Rady a niekoľkí členovia odboru PLANt.sk stretli s pracovníkmi zboru Bratislava Kaplnka, ktorí prezentovali jednak príbeh vzniku Kaplnky, jej súčasný život a tiež to, čo by mohlo byť prenositeľné do iných kontextov.

(Spracované z podkladov Rady Cirkvi bratskej)

DIALÓG

V januári 2017 otvárame **10. ROČNÍK** vychádzania Dialógu.

Vážime si všetkých, ktorí s nami v tomto období spolupracovali a podporovali našu prácu modlitebne aj finančne.

Mrzí nás, že sa nám nepodarilo dosiahnuť plán nákladu časopisu.

Ďakujeme nášmu Pánovi za Jeho požehnanie a príležitosť prinášať duchovné posolstvo v tlačenej podobe.

Modlíme sa, aby sme v 10. ročníku a vari aj ďalších prinášali čitateľom Dialógu to, čo duchovne buduje a vzdeláva, čo inšpiruje a je prínosom v diele evanjelia.

Budte s nami aj v roku 2017.

NA ROK

2017

OBJEDNÁVKY

u zborových
distribútorov,
alebo priamo
v redakcii.

**Správne
odpovede**
RELAXu z Dialógu
č. 8–9/2016

Tajnička križovky:
SALVÁTOR

Doplňovačka:
Radost, Pravda,
Faraón, Zázrak,
Gomora

Vyriešenú tajničku
križovky a ostatné
úlohy posielajte
e-mailom alebo poš-
tou na nižšie uvedené
adresy:

svatava@swanmail.sk,
DIALÓG, Sadová 28,
900 51 ZOHR
do 30. 12. 2016

Nezabudnite nechať
na seba kontakt
(meno, telefón,
adresa).

Správneho riešiteľa
všetkých úloh odme-
níme reprezentačnou
obrazovou publikáciou
z vydavateľstva Media
Svatava.

Správne odpovede
z tohto čísla uverejní-
me v Dialógu 12/2016.

Stranu pripravil
Peter Kailing

KRÍŽOVKA SO ZHODNOU LEGENDOU

Večnosť je bližšie ako si myslíme. Je prítomná v každom... (dokončenie v tajničke)

POMÔCKY: LEU, EHE, OLD

	1	2	3	4	5	6	7
1	•			●			
2		•		●			
3			•				
4	●	●		•		●	●
5					•		
6				●		•	
7				●			•

LEGENDA / VODOROVNE AJ ZVISLE

1. Starý po anglicky – Slovenské národné povstanie (v skratke)
2. Iniciály mien: Lukáš, Kornélius, Vasta – Druh ihličnatého stromu
3. Pár bájí / 4. 2500 rímskymi číslicami / 5. Stotina
6. Kovová spojovacia súčiastka – citoslovce vyjadrujúce poukázanie na niečo
7. Psi – Základná jednotka meny v Rumunsku

VIANOČNÁ DOPLŇOVAČKA PRE DETI

Tajničku
si prečítajte
po vylúštení
zhora nadol
vo vyznačených
políčkach

1		○					K
2			○			K	
3				○		K	
4	K		○				
5	K	○					
5	K		○				
7	K			○			

- malý nástroj na zvonenie
- svietiaci vianočná ozdoba
- cukrík na lízanie s paličkou
- erdziace zvieratko
s kopytkami
- kolísavá postieľka
pre bábätko
- mačičkin priateľ (samček)
- domáci príbytok
pre vtáčiky

GLOBALIZÁCIA NEKULTÚRY

MIROSLAV KOCÚR

(Teológ, publicista,
vysokoškolský pedagóg.)

Opakom kultúry nie je príroda, ktorá má vo svojom prirodzenom poriadku oprávnené miesto. V teológii hovoria známe traktáty o tom, že bez prírody, teda prirodzenosti, nemôže pôsobiť ani nadprirodzená milosť. Opakom kultúry preto nie je to, že by človek popieral svoje prirodzené vlohy spojené s jeho povahou či charakterom. Opakom kultúry je len jej popretie. Dochádza k tomu vtedy, keď činnosť človeka a jeho práca na zvelaďovaní sveta nesmeruje k jeho zdokonaľeniu v súlade s rozvinutím toho, čo je v jeho prirodzených schopnostiach ako možnosť či *potenciál*. Tak sa kultúrne poslanie človeka byť správcom tohto sveta v jeho makrokozmickej aj mikrokozmickej rovine mňa zámeru.

Cvičenie sa v duchovnom živote sa zvyklo nazývať aj askézou či asketikou. Grécke slovo *askeo* znamená aj cvičenie alebo tréning. To, v súvislosti s prácou na vnútornom svete človeka a kontrolou nad vlastnými vášňami, znamenalo aj zvládnutie a spravovanie svojho vlastného vnútorného sveta a skrotenie nášho vnútorného živelného sveta. To predstavuje aj skrotenie vlastných vášní v individuálnom prežívaní, ako aj v spoločenskej rovine.

Odklon od kultúry smerom k primitivizmu nastáva vtedy, keď sa človek nezaujíma a nepracuje na tom, aby sa zaujímal o spravovanie svojich osobných vášní ani primitívnych vášní na úrovni spoločenskej interakcie. Odmietla hlbšie a náročnejšie klčovanie neobrobenej pôdy svojho egoizmu a pohodlného egocentrizmu na osobnej úrovni a prikláňa sa preto postupne k egocentrickému šovinizmu či etnocentrizmu aj na úrovni spoločenskej. Vtedy sa detský inštinkt dominancie,

Ak sa v rôznych jazykoch udomácnilo slovo kultúra – tak, ako o nej pred časom po slovensky filozofoval aj Ladislav Hanus vo svojej *Rozprave o kultúrnosti*, tak si vzalo za koreň latinské sloveso. To vyjadruje starostlivosť, pestovanie, obrábanie pôdy, premenu niečoho divého a nepesťovaného na niečo kultúrne a obrábané, čo opakovane prináša úrodu. Z človeka lovca a zberača sa tak mohol stať ten, kto kultivuje – „rolník“ vo vlastnom aj prenesenom zmysle slova. Tak sa z toho, čo je nepesťované a čo je spojené s obdobím niekedy len spontánneho či prírodného vývoja, stáva niečo šľachtené. Môžeme teda očakávať, že aj ušľachtilejšie.

ktorá nevie rozoznať *ja* od *nie ja*, posúva aj do životnej praxe človeka, u ktorého by sme očakávali skôr ľudskú zrelosť, schopnosť spolupráce či ochotu podeliť sa solidárne srdcom alebo racionálne o svoje schopnosti na ekonomickej úrovni.

Od lídrov firiem, štátov či náboženských lídrov sa preto očakáva toto vedomie. Múdry líder vie, že on je ten, kto legitimizuje to, čo sám robí. Modeluje štandardy a nastavuje nové. V čase, keď prestávame veriť inštitúciám a zabehnutým modelom doterajšieho fungovania sveta, sa nekultúrny primitivizmus dostáva na výslnie pozornosti verejnosti. Ľudia v nádeji autenticity, ktorej dojem budí výmena nefungujúcej kultúry za nekultúrny primitivizmus, sledujú svoje inštinkty a nepremyslene uvoľňujú zo seba to, čo nekultivovali. Ak lídri rezignujú na výchovu verejnosti, vezú sa pohodlne len na tejto vlne únavy a nekladú na svojich stúpcov aj nároky vyššej duchovnej kultúry, potom sa stávajú spoluzodpovední za to, čo sa následne vo verejnosti zrodí.

Tak sú zodpovední tí, ktorí nekladú na svojich lídrov nároky, ktoré by kladli napríklad na svojich synov a dcéry, ak by o nich vedeli, že klamú, podvádžajú a správajú sa v protiklade s morálnymi zásadami slušnej spoločnosti či nárokmi Desatora. Kultivácia ducha je nepretržitý proces a ľudstvo ani jednotlivci naň nemôžu rezignovať, ak si majú podmaňovať a múdro spravovať svoje veľké aj malé svety. Hľadáme v tejto globalizovanej nekultúre kultúru ducha a jej nositeľov a nechajme ich medzi nami vyrásť na ľudí, ktorí tento svet budú vedieť zodpovedne spravovať. Populizmus amorálnych klamárov nie je alternatívou, aj keď sa globalizuje. ■

AUGUST ROY

Káva s príbehom

www **AUGUST ROY** sk

✉ objednavky@augustroy.sk ☎ +421 908 469 779

Zapojte sa aj vy do tvorby Dialógu: svatava@swanmail.sk,
v diskusnom fóre na: www.dialog.cb.sk, aj písané na adresu redakcie.